

Spoločne proti fašizmu a nacizmu

Vilmos Hanti, predseda FIR

Všetkých členov SZPB srdečne pozdravujem pri príležitosti 70. výročia založenia Medzinárodnej federácie odporu (FIR). V dnešnej zložitej situácii vidíme, aký zraniteľný je človek, ba celé ľudstvo. Napriek obrovskému technologickému pokroku. Sme vystavení demagógom, populizmu, šíreniu krajne pravicových názorov. Preto je v tejto dobe, obzvlášť dôležitý váš postoj, ktorý na Slovensku zaznieva!

FIR má vyše 60 členských organizácií v takmer 30 krajinách, pričom SZPB je jednou z najpočetnejších. Už mnoho ráz som sa v Banskej Bystrici zúčastnil na centrálnych oslavách SNP. Pýchou medzinárodného protifašistického hnutia je banskobystričné Múzeum SNP, preto dúfame, že ešte dlho bude slúžiť na prezentáciu protifašistického boja. Skláňam sa pred všetkými Slovákami, ktorí položili život v boji proti Hitlerovi za slobodu, za mier!

So Slovákami vo viacerých prípadoch bojovali aj maďarskí antifašisti. Iba spoločne sme mohli zvíťaziť v boji proti nacistickému fašizmu. Aj vďaka najväčšej obeti zo strany národov bývalého ZSSR. V roku 1945 sa začala nová fáza spolupráce európskych národov. Naši duchovní predchodcovia dosiahli vojenské víťazstvo nad nacizmom a fašizmom, ale dnes je jasné, že ich neznížili.

Nové formy fašizmu sa v dnešnej dobe pokúšajú presadiť v nových podobách. Ľudstvo čelí bezprecedentným novým výzvam, preto potrebujeme spojenectvo síl, ktoré rešpektujú ľudské hodnoty a ľudskú dôstojnosť. Vlády neraz robia ústupky krajne pravicovým silám, čím diskreditujú parlamentnú demokraciu.

Fašistické a neonacistické názory dnes zväčša presadzujú vylučovanie oponentov, xenofóbiu, skrytý, ale aj neskrývaný rasizmus. Tieto formy na mnohých miestach kulminujú a prejavujú sa zaslepeným extrémizmom, zmiešaným s etnocentrizmom a mýtickým pohľadom na históriu cez optiku ultranacionalizmu ústiaceho do antiglobalizmu. Všetky tieto názory musia byť izolované demokratickými silami.

Mladí ľudia musia vedieť, že okrem dneška a zajtrajška bol aj včerašok, na ktorý nesmieme zabudnúť. A o čom musíme podať svedectvo je fakt, že po hrozných slovách môžu nasledovať hrozné skutky! Preto sú potrebné rázne opatrenia proti krajne pravicovému populizmu a demagógii. Je potrebná otvorenosť a tolerancia, tak charakteristická pre Európu.

Spolupracujme viac v úsilí proti intolerancii, prejavom neonacizmu, pre súdržnejší svet, v ktorom naši bližní nie sú vylúčení zo spoločnosti kvôli ich odlišnej farbe pleti, presvedčeniu, kultúre, názorom alebo možno odlišnému pohlaviu a ich identite.

OSN v roku 1987 udelila FIR titul „veľvyslanec mieru“ a v roku 2019 prijala deklaráciu s inšpiratívnym názvom: „Boj proti glorifikácii nacizmu, neonacizmu a iným aktivitám.“

(Pokračovanie na str. 2)

Dnes sa na Dukle uskutočňujú ústredné oslavy Karpatsko-duklianskej operácie a začatia oslobodzovacích bojov na území Slovenska. Práve 6. októbra 1944 prekročili jednotky 1. československého armádneho zboru hranicu vtedajšieho Československa a opäť na nej vztýčili hraničnú tabuľu so štátnym znakom. Zakrátko naši hrdinovia oslobodili prvú obec Vyšný Komárnik.

Minister Nad': Vlado Strmeň je hlupák

Braňo Ondruš

Povstalecký veterán Vladimír Strmeň je podľa ministra obrany Jaroslava Naďa (OĽaNO) nesvojprávny papagáj bez vlastného názoru a schopnosti sformulovať vlastné stanovisko k likvidácii Múzea SNP. Takýto postoj k zaslúžilému odbojárovi prejavil v televízii TA3 23. septembra vo večernej relácii Téma dňa. Popri Strmeňovi pourážal všetkých predstaviteľov SZPB, ktorí vystupovali na oslavách Povstania.

Minister Naď nenecháva svojimi vystúpeniami nikoho na pochybách – popri svojom straníckom predsedovi Igorovi Matovičovi je lídrom v prejavoch mocenskej arogancie, povýšenectva a urážaní všetkých slušných ľudí, ktorí si „dovolia“ s ním nesúhlasiť. Popri likvidácii Múzea SNP zamieril svoju nenávisť už aj voči nášmu zväzu a jeho predstaviteľom. A ako už býva jeho zvykom, výdat-

ne si pomáha klamstvami bez oponentúry.

SZPB – Mičevovi papagáji

Pred dvoma týždňami v reakcii na otázku moderátora Petra Bielika vyhlásil, že predstavitelia SZPB počas augustových osláv 77. výročia SNP vystupovali s prejavmi, ktoré im napísal dnes už odvolaný riaditeľ Múzea SNP Stanislav Mičev: „Mňa osobne mrzí, že

z toho urobil pán Mičev politiku. Mňa osobne mrzí, že som počul, ako čítajú jednotliví predstavitelia SZPB pri akciách na pripomenutie si SNP pánom Mičevom napísané texty.“

Minister Naď sa zúčastnil na ústredných oslavách Povstania v Banskej Bystrici, kde za SZPB vystupoval priamy účastník SNP Vladimír Strmeň. Slovom Jaroslava Naďa sa cíti dotknutý a dôrazne sa ohradzuje voči tvrdeniu, že čítal „Mičevom napísaný text“. Keďže jeho vystúpenie navrhol predseda zväzu Pavol Sečkář, ktorý sa tejto príležitosti vzdal v prospech svojho dlhoročného priateľa, Vlado Strmeň požiadal autora tohto článku a šéfa mediálneho oddelenia ústredia SZPB o návrhy do vystúpenia.

(Pokračovanie na str. 2)

Pápež odsúdil režim vojnovéj republiky

Branislav Balogh

Pápež František počas návštevy Slovenska otvorene odsúdil klérofašistický režim vojnového tzv. Slovenského štátu, ktorý má medzi slovenským katolíckym klérom nejedného sympatizanta. Na stretnutí so zástupcami židovskej náboženskej obce vtedajší režim obvinil, že páchal „neopísateľné činy neludskosti“. Pritom niektorí slovenskí katolícki duchovní jeho predstaviteľov chvália a nevzdali sa presvedčenia, že Jozef Tiso by mal byť svätorečený.

Hlava katolíckej cirkvi na stretnutí so zástupcami židovskej náboženskej obce jasne odsúdila konanie klé-

rofašistického režimu: „Tu, pred tvárou židovského národa na tomto historickom mieste sa hanbím priznať, koľkokrát bolo meno Boha zneužitá na neopísateľné činy neludskosti! Oni neboli s Bohom.“. Podobne ako sv. Ján Pavol II. odsúdil antisemitizmus, no na rozdiel od predošlých pápežov sa dotkol aj minulosti vojnovéj Slovenskej republiky.

Aby bol Tiso svätý

Na Slovensku pritom významná časť katolíckeho kléru a niektorí s ním prepojení politici začali už na začiatku 90. rokov vytvárať obraz vojnovéj Slovenskej republiky ako štátu samostatného, hrdého, s kresťanským zriadením a kňazom prezi-

dentom. Medzi hlavných mysliteľov tejto skupiny bagatelizujúcej odsun a vyvraždenie slovenských Židov, patrí neslávne známy historik salezián Milan S. Ďurica. V Tisovom životope z roku 2006 vojnového prezidenta opisuje ako výnimočnú osobnosť zasluhujúcu si blahorečenie.

Podobné slová – „Nám ale ide o jedno, aby Jozef Tiso bol svätý!“ – adresoval nitriansky biskup Ján Ch. kardinál Korec vtedajšej veľvyslankyni SR v Poľsku Magde Vášaryovej. Svätorečiť by chcel Jozefa Tisa, ktorý vyvražďovanie Židov obhajoval slovami: „Urobili sme tak podľa prikazu božieho: Slováci, shod', zbav sa svojho škodcu!“

(Pokračovanie na str. 2)

Minister Nad: Vlado Strmeň je hlupák

Jaroslav Nad' v relácii Petra Bielika Téma dňa na TA3.

foto www.ta3.com

(Dokončenie zo str. 1)

Navrhovaný text si potom pracoval na základe vlastných skúseností a zážitkov. Predseda zväzu Pavol Sečkář potvrdzuje, že mu osobne odovzdal navrhnutý text prejavu, keďže Vlado Strmeň vystupoval v mene SZPB. A nakoľko existuje aj táto prvá verzia, je možné jednoducho zistiť, čo si zaslužil odbojár doplnil sám. Pasáž o múzeu SNP bola spoločným dielom autora tohto článku a samotného Strmeňa.

Nad' ponižuje predstaviteľov zväzu

Nad' sa zúčastnil aj na oslavách v Bratislave, kde za SZPB vystupoval člen predsedníctva a šéf ObľV Martin Krno. Ten si vystúpenie napísal úplne sám: „Uráža ma, keď o mne minister šíri, že som nesvojprávny, nemám vlastný názor na jeho likvidačnú politiku voči Múzeu SNP a som odkázaný na texty od Stana Mičeva.“

Martin Krno opakovane dokázal svoj postoj v tejto hanebnej vládnej kauze, keď ju otváral na zasadnutí predsedníctva a písal o nej v novinách dávno pred oslavami SNP. Keby sa minister Nad' prestal narcisticky zaujímať len o seba, svoje názory a svoje zvrátené osobné ciele, mohol by si ľahko overiť, že M. Krno napísal komentár v Pravde v duchu svojho neskoršieho vystúpenia už tri mesiace predtým.

Klamstvá v priamom prenose

Minister obrany neuviedol v relácii žiadny nový argument, prečo by malo Múzeum SNP prejsť pod rezort obrany, iba oznámil, že si zachová právnu subjektivitu. Opačné tvrdenia kritikov nazval „kuvikaním“, lenže jeho hovorkyňa presne na túto otázku aj dva mesiace po oznámení dohody medzi MK SR a MO SR priznala, že o zachovaní či strate

právnej subjektivity Múzea SNP pod rezortom obrany nie je rozhodnuté.

Minister však nezabudol pripojiť nenávisťné poznámky k ľavicovému angažovaniu sa S. Mičeva a už tradične pripojil niekoľko klamstiev o jeho zlom riadení múzea. Podporil to údajnými výsledkami auditu, ktorý robilo ministerstvo kultúry. Asi nikoho neprekvapí, že samotná ministerka Milanová o takomto audite nepovedala ani slovo, keď S. Mičeva z funkcie odvolala.

Jaroslav Nad' aj týmto potvrdil, kto je autorom celého nápadu na likvidáciu Múzea SNP a jeho podriadenie si mocenským záujmom bezduchého obdivovateľa americkej vojenskej moci a obhajcu agresívnej útočnej politiky NATO.

Budúci týždeň prinesieme informácie o úsilí J. Nad'a zlikvidovať, alebo aspoň výrazne poškodzovať náš zväz.

Ministerka kultúry Natália Milanová po dvojminútovom rozhovore oznámila Stanislavovi Mičevovi, že ho odvoláva z funkcie generálneho riaditeľa Múzea SNP. Ako hodnotíte jej rozhodnutie?

Boris Zala, exposlanec NR SR a EP: Tento krok má za cieľ zbaviť sa riaditeľa, ktorý 16 rokov drží integritu Múzea SNP, jeho medzinárodnú prestíž a pokrokový profil. Súčasne rozložiť túto inštitúciu na malé časti a tak podkopať jej spoločenský vplyv. Ide o priamy útok na pokrokovú historickú tradíciu Povstania, ktoré je pilierom občianskej a pokrokovej tradície. Útok na integritu múzea a jeho riaditeľa vnímam ako súčasť plazivého pokusu tento základ nášho štátu odbúrať a otvoriť tak cestu k jeho pretvoreniu na nacionálno-klerikálnom základe.

Ján Stena, sociológ: Považujem to za škandalózný čin. Táto vláda akoby nevedela, čo robiť pozitívne pre Slovensko, ničí históriu, na ktorú máme byť hrdí. Stanislav Mičev bol správny človek na správnom mieste. Vyslovujem mu uznanie za to, čo z Múzea SNP vytvoril. A dúfam, že sa tam vráti.

Pavol Demeš, zahraničnopolitický analytik, bývalý minister medzinárodných vzťahov SR: Mne to skôr vychádza tak, že vážny problém vo vedení nie je v Múzeu SNP v Banskej Bystrici, ale na Námestí SNP v Bratislave, kde sídli ministerstvo kultúry.

Jaroslav Volf, bývalý predseda SDSS a poslanec NR SR: S použitím úbohej argumentácie ministerka očividne na základe politiky motivovaných pokynov odvolala človeka, ktorý pre Múzeum SNP žil a bol príkladom zápasu proti fašizmu a jeho pohrobkom. Je to hanba a výsmech slušným ľuďom, ktorými sa pred voľbami dnešnej moci ohánali. Hádám sa ešte Stanislav Mičev a všetci slušní ľudia dočkajú satisfakcie.

Katarína Hradská, historička: Verejne ďakujem Stanislavovi Mičevovi a jeho kolegom za dlhoročnú spoluprácu. Bolo mi čťou participovať na spoločných projektoch, ktoré prispeli k prehĺbeniu historického vedomia nielen mládeže.

Peter Weisenbacher, Inštitút ľudských práv: Je to „len“ jedno z množstva hlúpych, nezodpovedných a škodlivých rozhodnutí súčasnej vlády. Múzeum sa pod vedením Stanislava Mičeva stalo medzinárodne rešpektovanou a oceňovanou ustanovizňou. Prečo ju chcú zničiť? Potrebujú si nakradnúť? Zároveň je to dôkaz, že vládna koalícia strpí iba ľudí, ktorí poslúchajú, držia hubu a krok, lebo nebolo iného dôvodu Mičeva odvolať ako fakt, že nesúhlasil s ich vyšinutým nápadom včleniť múzeum pod ministerstvo obrany.

Vladimír Bajan, bývalý predseda BSK a viacnásobný starosta Petržalky: Odvolanie pána Mičeva z funkcie šéfa Múzea SNP je doteraz najväčšie chrapúnstvo ministerky kultúry Natálie Milanovej. Neskutočné svinstvo...

Juraj Marušiak, historik a politológ: Hodnotím to ako primitívnu demonštráciu sily. Ministerka kultúry dala najavo, že svoje rozhodnutia nepotrebuje zdôvodňovať. Či už pri odvolaní Mičeva alebo pri prijatí rozhodnutia o presune múzea pod Vojenský historický ústav. Práve za Stanislava Mičeva sa Múzeum SNP zmenilo zo stagnujúcej inštitúcie na dôležitú kultúrnu ustanovizeň. Mičev je navyše človek s jednoznačnou protifašistickou integritou, ktorou sa autorka primitívneho rasistického protirómskeho blogu pochváliť nemôže.

Spoločne proti fašizmu a nacizmu

(Dokončenie zo str. 1)

Pápež František, ktorý nedávno navštívil váš domov, v minulom roku v encyklike „Fratelli Tutti“ nazval rozdielnosť „darom života“. Povedal, že by sme nikdy nemali zabúdať na tragédie, akými sú holokaust, bombardovanie Hirošimy a Nagasaki, rasové prenasledovanie a etnické čistky. Musíme slovami pápeža pamätať nato, aby sme sa nestali osobami bez emócií a tým eliminovali našu kolektívnu pamäť.

Keďže som zároveň predsedom Asociácie maďarského odporu a antifašistov, teším sa, že medzi našimi partnerskými organizáciami existuje bohatá spolupráca. Na znak nášho uznania sme vášmu predsedovi Pavlovi Sečkářovi udelili najvyššie ocenenie maďarských antifašistov. A na 17. zjazde SZPB pred dvoma rokmi bol ocenený aj cenou FIR.

Je veľmi dôležité, aby sme nielen hovorili o spolupráci, ale aj konali. Skvelým príkladom osobného priateľstva bol predseda ZO SZPB Želiezovce Jozef Výboch, ktorý urobil na miestnej úrovni veľa pre slovensko-maďarskú spoluprácu. Preto som po jeho nedávnom úmrtí považoval za nevyhnutné prísť k jeho hrobu a osobne mu prejsť úctu.

Maďarskí antifašisti sú presvedčení, že silná a zjednotená Európa sa môže rozvíjať v súlade s dnešnými výzvami pri zachovaní národných špecifik. Členské štáty EÚ predstavujú jednu tretinu všetkých slobodných krajín sveta. Na tomto základe môžeme s istotou povedať, že jedinou protilátkou na totalitné aspirácie a diktatúry, ktoré dnes stavajú na nacionalistickom populizme je európske zjednotenie.

Pápež odsúdil režim vojnovéj republiky

(Dokončenie zo str. 1)

Podľa docenta histórie Eduarda Chmelára „v tom okamihu si mnohí neuvedomili, čo to znamená: od tejto chvíle už katolícka cirkev na Slovensku nebude môcť ani otvorene, ani

latentne obhajovať Jozefa Tisa a jeho režim.“

Blahorečenie obhajcu koncentrákov

Bude zaujímavé, či sa pápežove slová prejavia i na pre-

Pápež František.

foto TK KBS

dĺžení, či dokonca zastavení procesu blahorečenia biskupa Jána Vojašáka, posunutého pred dvoma rokmi do Ríma. Ten mal ako podpredseda Štátnej rady podľa vatikánskeho chargé d'affaires na Slovensku Giuseppe Burziu „povešť veľkého šovinistu“. Tá sa prejavila okrem iného, keď horlil za deportáciu majiteľa sódovárne Alexandra Lörincza, ktorého označil spojeniami: „táto pliaga“, „najväčší maďarský bolševik“ a „najväčší gauner maďarský“.

Okrem toho podporoval existenciu pracovných táborov určených na koncentráciu a izoláciu Židov a Rómov, o ktorých chcel v roku 1943 vydať informačnú brožúru, pretože „židia sa snažili voči sebe budiť sústrasť“. Podľa historikov z SAV Ivana Kamenca a Jána Hlavinku bola jeho úloha „v celej arizácii kľúčová“.

Maršal Malinovskij sa vrátil na Slovensko!

Martin Krno

V susedných krajinách strhávajú pomníky sovietskym vojvodcom, u nás, v areáli súkromného vojenského múzea v Starom Tekove 25. septembra odhalili sochu maršala Rodiona Jakovleviča Malinovského (1898–1957). Na slávnostnom podujatí sa zúčastnili aj predstavitelia SZPB z Nitrianskeho a Bratislavského kraja.

„Splácame dávny dlh jednej z najvýznamnejších vojenských osobností druhej svetovej vojny, ktorej udelili vysoké vyznamenania aj Francúzsko a Spojené štáty a patrí medzi takých vojvodcov ako boli Georgij K. Žukov, Ivan S. Konev, Bernard L. Montgomery či Dwight D. Eisenhower,“ zhodnotil Malinovského podiel na víťazstve spojenecských síl nad hitlerovským Nemeckom docent Nitrianskej univerzity Pavol Šteiner.

Vďačnosť a zadosťučinenie

O jeho osobných postojoch vieme menej ako o maršalových spolubojovníkoch, ktorí zväčša vydali spomienky z Veľkej vlasteneckej vojny. Nech klamú iní, povedal raz svojej dcére. Ako oprávnené zdôraznil mladý historik, „dnešným aktom vyjadríme voči Malinovskému svoje zadosťučinenie a vďačnosť“.

Začiatkom 90. rokov v mnohých mestách na Slovensku a Morave, ktoré oslobodili vojská 2. ukrajinského frontu, zrušili názvy námestí a ulíc pome-

novaných podľa neho aj na základe tvrdení samozvaných „historikov“, že ako minister národnej obrany ZSSR nesie zodpovednosť za inváziu v auguste 1968. Pritom zomrel 31. marca 1967. V Bratislave nepremenovali iba jednu z jej najdlhších

ulíc, v ktorej osi zámerne vybudovali Slavín. Pre istotu zlikvidovali i veľkú pamätnú tabuľu. Aby všetci zabudli...

Životná cesta vydláždená víťazstvami

Po úvodnom príhovore starostu Petra Štefana tajomník ÚR SZPB Viliam Longauer vyzdvihol historickú úlohu 2. ukrajinského frontu a jeho geniálneho veliteľa pri oslobodzovaní Slovenska. Rozličným aspektom pestrej životnej cesty sovietskeho vojvodu vydláždenej vojenskými víťazstvami sa venoval i veľvyslanec Ruska na Slovensku Igor Bratčíkov, predseda parlamentnej skupiny priateľstva s RF a podpredseda Nitrianskeho samosprávneho kraja (Smer SD) Marián Kéry a ďalší podpredseda NSK Igor Éder (NEKA). Títo štyria muži odhalili pomník, ktorý i s mramorovým podstavcom dosahuje výšku troch metrov.

Prítomný autor figurálnej plastiky bratislavský akademický sochár Slavomír Gibaj nám priblížil svoje dielo: „Váži sto kíl, vyzerá akoby bolo z bronzu, ale zberateľov cenných kovov upozorňujem, že som ho vytvoril z kompozitného materiálu využívajúc modernú 3D digitálnu techniku.“ Spisovateľ a vedec Gustáv Murín svojho priateľa doplnil: „Mnohí sa pýtajú, ako dlho vydrží skulptúra takto

vonku na daždi. Jej autor dáva celoživotnú záruku!“

Západné Slovensko oslobodené za tri týždne

Zo zvukového záznamu sa prihovarila aj Malinovského dcéra Natalija Radiovna. Poďakovala sa všetkým, ktorí prišli s myšlienkou postaviť sochu otcovi a zaslúžili sa o jej realizáciu. Odvolávajúc sa na jeho slová pripomenula, že v noci z 24. na 25. marca 1945 sovietske a rumunské vojská pod maršalovým velením prekročili jarnými snehmi rozvodnenú rieku Hron a v priebehu troch týždňov (!!!) priniesli slobodu celému západnému Slovensku, 26. apríl aj Brnu, aby potom pokračovali smerom na Prahu a Ostravu. Mimochodom, ešte v deň slávnosti ústredná ruská televízia odvysielala aktuálnu reportáž zo Starého Tekova vo večernej relácii Segodnja.

Pomník stojí v miestach, kde sa začala Bratislavsko-brnianska operácia a štyri kilometre odtiaľ mal veliteľ svoj štáb. Mnohí poznajú tieto priestory ako dejisko ukážok historických bojov 2. svetovej vojny. Posledné letá pred pandemiou sa na nich podieľala takmer pol tisícika členov klubov vojenskej histórie nielen z našej republiky, ale aj zo zahraničia – z Česka, Maďarska, Poľska a Rumunska.

Socha R. J. Malinovského a jej autor akademický sochár Slavomír Gibaj.

foto: autor

Výročie SNP v Brusne

Karol Uhrík, predseda ZO SZPB v Brusne

Pri pamätníku v Brusne sa 27. augusta konalo spomienkové zhromaždenie venované 77. výročiu SNP. Kyticu kvetov položili starosta obce Jozef Šimeček a autor článku.

Starosta obce vo svojom príhovore pripomenul, že aj obyvatelia našich obcí sa aktívne zapojili do SNP. Mnohí pomáhali vynášať zbrane a strelivo do Sopotnickej doliny a na Prašivú. Časť sa aktívne zapojila priamo do bojovej činnosti. 22 vojakov, partizánov a civilných obyvateľov položilo v týchto bojoch svoje životy. Starosta vyzval, aby sme na obete bojov za našu slobodu nikdy nezabudli.

V Brusne si uctili výročie SNP pri miestnom pamätníku.

foto Miroslava Piklová

Úcta k „čapajevovcom“

Jozef Žižák

Aj v malej obci Kobylnice si pripomenuli 77. výročie SNP. Pri tejto príležitosti zorganizovala ZO SZPB Giraltovce s obecným úradom oblasťné oslavy SNP pri pamätníku venovanému partizánskej skupine Čapajev, umiestnenému pri budove obecného úradu.

Účastníci slávnostného podujatia pri príležitosti SNP v Kobylniciach.

foto: autor

Pamätná doska Dušanovi Vilímovi

Ondrej Kuňak

Pri príležitosti 13. stretnutia banských miest a obcí Slovenska bola 4. septembra odhalená na priečelí budovy miestneho Obecného úradu v Kobeliarove Pamätná doska ich rodákovi Dušanovi Vilímovi.

Na slávnostnom odhalení sa spolu s primátorom Pezinka Igorom Hianikom a členmi Malokarpatského banického spolku v Pezinku zúčastnili aj Miroslav Kráľovič a Ondrej Kuňak za ZO

SZPB brig. gen. Karola Pekníka.

D. Vilím bol aktívnym a tvorivým činiteľom nielen v oblasti

banických spolkov, ale aj v práci v SZPB. Bol dlhoročným predsedom ZO SZPB v Pezinku a taktiež predsedom Rozhodcovskej komisie SZPB.

Pred Pamätnou doskou primátor Pezinka I. Hianik a delegácia Malokarpatského banického spolku a ZO SZPB.

foto: autor

Protifašistické odpovede na

Branislav Balogh

Pri príležitosti 70. výročia založenia Medzinárodnej federácie účastníkov odboja (FIR), ktorej dlhoročným členom jej aj SZPB prinášame rozhovor s jej generálnym tajomníkom Ulrichom Schneiderom.

Váš profesijný život je spojený s antifašizmom a dejinami koncentračných táborov. Prečo ste si vybrali práve túto tému?

Oslávil som 67. narodeniny a vyše 45 rokov som členom Združenia prenasledovaných nacistickým režimom – Spolku antifašistov (VVN-BdA). Moji rodičia neboli odporcovia nacizmu, no počas politických debát v 70. rokoch minulého storočia som spoznal preživších väzňov koncentračných táborov, ženy a mužov z hnutia odporu, ktorí mi ako študentovi histórie poskytli odlišný uhol pohľadu na našu minulosť.

Ako sa Vám darilo sklbiť úlohy historika, gymnaziálneho učiteľa, antifašistického aktivistu a generálneho sekretára FIR? Ktorá z týchto pozícií prevažuje?

Celý život sa práci v protifašistických organizáciách venujem bezodplatne. Za posledných dvadsať rokov som spojil prácu učiteľa dejepisu s odovzdaním mojich antifašistických pohľadov mladým ľuďom. Tak som sa zúčastnil na medzinárodnom stretnutí mládeže v Osvienčime so skupinou z mojej školy. No bola to naozaj neustála výzva spojiť obe úlohy, najmä pre FIR, ktorá bola často spojená s medzinárodnými stretnutiami. Niekedy som chodil na stretnutia v piatok po vyučovaní a domov som prišiel v nedeľu večer a v pondelok ráno som znova vyučoval. Som si vedomý, že to vyžadovalo vysoký stupeň tolerancie zo strany mojej manželky.

Čo je náplňou vašej práce vo funkcii generálneho tajomníka FIR a čo celej organizácie?

Keď som v lete 2003 prevzal túto funkciu, nahradil som Oskara Wiesfleckera, ktorý viedol organizáciu vo Viedni mnoho rokov a zo zdravotných dôvodov už nemohol pokračovať. Takže sme presunuli kanceláriu FIR do Berlína, pretože VVN-BdA bola pripravená prevziať organizačnú zodpovednosť za túto medzinárodnú zastrešujúcu organizáciu. Počas mandátu prezidenta, sprvu Belgičana Michela Vanderborgha a od roku 2011 Maďara Vilmosa Hantiho, ktorý zastupuje organizáciu na verejnosti a na stretnutiach, mojou úlohou ako generálneho tajomníka je rozvíjať kontakt s členskými združeniami, oznamovať vyhlásenia

a materiály FIR verejnosti, pripravovať a dokumentovať zasadnutia riadiaceho orgánu. Povinnosti generálneho tajomníka sú prinajmenšom rovnaké vo vnútri organizácie, ako aj vo vzťahu k verejnosti.

Generálny tajomník FIR Ulrich Schneider.

foto: archív redakcie

Od samého začiatku bolo pre nás dôležité, aby sme členskými organizáciami, ktoré čelili podobným problémom, konkrétne integrácii mladej generácie a finančnému zabezpečeniu práce, prostredníctvom praktických rád a spoločnej výmeny informácií pomohli pri cennej protifašistickej práci. Aby sme sa postavili proti všetkým pokusom o revíziu histórie a konali proti vzostupu krajne pravicových a nacionalistických síl v mnohých európskych krajinách.

Generálnym tajomníkom FIR ste už osemnásť rokov, akým vývojom podľa vás za ten čas federácia prešla? Čo považujete za najväčší úspech a naopak v čom vnímate najvýraznejšie možnosti na zlepšenie?

Môže to znieť banálne, ale skutočnosť, že medzinárodná organizácia zastrešujúca bývalých bojovníkov odporu, deportovaných, bojovníkov v radoch protihitlerovskej koalície, prenasledovaných nacistickým režimom a dnešných antifašistov stále existuje a že má členov vo viac ako 25 európskych krajinách od Ruska po Portugalsko, Izrael a Latinskú Ameriku, je podľa môjho názoru najväčším úspechom mojej práce. Keď som prevzal funkciu ge-

nerálneho tajomníka, existovali tendencie rozpustiť organizácie veteránov kvôli veku a miznúcej sile priamych účastníkov. Niektoré sa v posledných rokoch naozaj rozpadli. FIR však naďalej pracuje a solidarita medzi členskými združeniami je až prekvapivo vysoká. Ukázala to Fakľa FIRu, akcia, v rámci ktorej si tento symbol v posledných rokoch odovzdávali členské združenia v celej Európe. Zároveň sú tu veľké výzvy. Mu-

nie pamäti. Konferencie a verejné vystúpenia proti starým a novým nacistom, proti jednotkám SS a za odovzdávanie historických skúseností mladým generáciám, ako aj iniciatívy za mier boli rozsiahle, preto OSN vymenovala FIR za „veľvyslanca mieru“. Zachovanie organizácie bolo náročné v 90. rokoch, keď politické zmeny a rozpad štátov zasiahli organizácie veteránov. V posledných rokoch boli naše medzinárodné stretnutia mládeže (Vlak tisícov) pri buchenwaldských a osvienčimských pamätníkoch pôsobivé, čo ukazuje našu pripútanosť k dnešným generáciám.

Aký vplyv mal podľa vás FIR na celospoločenské povedomie Európanov o antifašizme a o úlohe partizánskeho hnutia pri porážke nacistov?

Zostáva výzvou udržať spomienku na prínos antifašistického boja vo všetkých krajinách okupovaných nacistickým režimom. Ten viedol k oslobodeniu a vytvoreniu novej Európy. Nesmieme dovoliť, aby táto kapitola spoločných európskych dejín bola potlačená alebo dokonca skreslená revíziou dejín. Keď si spomeniem na Slovenské národné povstanie v auguste 1944, pre FIR je mimoriadne dôležité, že toto povstanie bolo vedené vojensky a že v radoch bojovníkov sa zhromaždili antifašisti z celej Európy. Tento odpor zosobňuje skutočnú Európu proti všetkému nacionalizmu a šovinizmu.

FIR ako spojníca organizácií v jednotlivých štátoch vznikla počas studenej vojny. Do akej miery zasahovali veľmoci do činnosti organizácie?

Samozrejme, boli pokusy o politický vplyv na FIR. Jedna strana, ktorá podporovala túto prácu, pretože dúfala, že bude schopná prekonať konfrontáciu studenej vojny, druhá strana, ktorá bojovala proti tomuto prístupu a považovala našu

organizáciu za „piatu kolónu Moskvy“ s peniazmi a spravodajskými prostriedkami. Hovorí však v prospech FIR, že nikdy nemohol byť zneužitý ako organizácia. Dokonca aj také existenčné konflikty, ako v auguste 1968, FIR dokázal prežiť bez ujmy. Hoci veľké talianske združenie ANPI v tom čase odstúpilo od aktívnej účasti, Aialdo Banfi, vtedajší taliansky prezident FIR, zostal na čele organizácie.

Kedže v rámci Európskej únie je téma boja proti fašizmu, rasizmu a xenofóbii jednou z podstatných, existuje nejaký druh spolupráce?

FIR je presvedčená, že proti týmto hrozbám možno bojovať len spolu so všetkými silami občianskej spoločnosti. V jednotlivých krajinách sú ďalšími partnermi našich členov hnutia, odborové zväzy, mládežnícke organizácie a iniciatívy v oblasti práce s migrantmi. V niektorých krajinách sú tiež cirkvi aktívnou súčasťou antifašistických a mierových hnutí. Na európskej úrovni FIR spolupracuje s poslancami Európskeho parlamentu so sieťami ako UNITED, ENAR alebo Fórum v Marseille.

Čo považujete za najväčšiu výzvu pre antifašistické hnutie dneška?

Čelíme rovnakým výzvam ako FIR: musíme sa jasne postaviť zoči-voči sociálnym problémom dnešnej doby a dať na ne presvedčivé protifašistické odpovede. Musíme zachovať politické dedičstvo bojovníkov a prenasledovaných spoluprácou s dnešnými antifašistami na zachovaní mieru prostredníctvom zmiernenia a odzbrojenia, demokratických slobôd, sociálnej spravodlivosti, rasizmu, antisemitizmu a xenofóbie. Musíme sa naučiť pochopiť, otázky a perspektívy, ktoré vstúpili z dnešnej mladej generácie a hľadať odpovede spolu s ňou.

FIR organizuje spomienkové podujatia po celej Európe. Toto sa uskutočnilo v talianskom Regio Emilia.

foto: archív redakcie

problémy dneška

Nemeckí antifašisti nebojácne vystupujú proti neonacizmu v krajine.

foto: archiv redakcie

Antifašisti v dnešnom Nemecku

Okrem pôsobenia v rámci Medzinárodnej federácie účastníkov odboja pôsobí Ulrich Schneider aj ako spolkový hovorca Asociácie perzekvovaných nacistickým režimom – Federácie antifašistov (VVN-BdA). Preto sme sa zaujímali ako vyzerá pôsobenie takejto organizácie v krajine, ktorá sa musí vyrovnávať s nacistickým dedičstvom.

VVN-BdA je nestraničné združenie ľudí prenasledovaných nacistickým režimom, žien a mužov, hnutím odporu a združe-

ním antifašistov všetkých generácií. Pozícia spolkového hovorcu je vlastne pozíciou vedúceho predstaviteľa organizácie, kto-

rú v roku 1947 založili preživší, ktorí sa hlásili ku všetkým politickým smerom.

Po rozdelení opäť spolu

„Okrem spomienky na obeť bolo cieľom odškodniť prenasledovaných a potrestať páchatelov, ako aj spojiť sa s preživšími vo všetkých predtým okupovaných krajinách,“ vysvetľu-

ni demokrati, komunisti a živnostníci zohrali najväčšiu úlohu v boji za oslobodenie a v hnutí odporu.“

Zároveň však vysvetľuje, že politická orientácia členských združení nezohráva rozhodujúcu úlohu v ich členstve vo FIR: „Maďarský MEASZ, ktorý sa cíti spojený s demokratickou koalíciou a nemecká VVN-BdA, ktorá sa nijako ideologicko-politicky nevyhŕaňuje bez problémov spolupracujú s ľavicovými členmi FIR. Hoci je nesporné, že ľavicové pozície sú v rámci FIR výraznejšie zastúpené, sme podporovaní spoločným presvedčením o dedičstve preživších.“

A pripomína slová buchenwaldskej prisahy, ktoré musí každé členské združenie naplniť svojim vlastným obsahom: „Zničením nacizmu s jeho koreňmi, vytvorením nového sveta mieru a slobody“.

mali veľa pozitívnych účinkov a posilnili prácu s mládežou aj na národnej úrovni. V posledných dvoch rokoch však peknú tradíciu prerušila pandémia COVID-19. Ďalšie stretnutie je preto v tejto chvíli naplánované na máj 2022, ak to epidemiologické opatrenia dovoľia.

Medzinárodné stretnutie mládeže z vyše 20 krajín patrí medzi úspešné podujatia FIR.

foto: archiv redakcie

je U. Schneider. Samozrejme, VVN bola ovplyvnená aj rozdelením Nemecka, takže po tom, čo NSR a NDR vznikli ako samostatné zvrchované štáty sa aj táto organizácia musela rozdeliť na dva samostatné subjekty, ktoré sa opäť spojili až v roku 2002.

„Dnes je VVN-BdA nestraničnou organizáciou, v ktorej existujú rôzne prístupy k antifašizmu. Vyjadruje to spoločné presvedčenie a slogan Nikdy viac fašizmus! Už nikdy viac vojny! Všetci, ktorí sa poučili z týchto skúseností, musia spolupracovať,“ zdôrazňuje šéf organizácie.

Bez podpory štátu

VVN-BdA však nemá v Nemecku ani zďaleka postavenie podobné postaveniu SZPB u nás. Ako na našu otázku odpovedá Ulrich Schneider, ich organizácia nikdy nedostala štátne finančné prostriedky a určite ani nedostane. Na druhej strane obce alebo krajské vlády už v minulosti schválili finančné prostriedky na konkrétne projekty, ktoré VVN-BdA zrealizovala. „Ale práca našej organizácie je v princípe financovaná z príspevkov v súčasnosti 8 000 členov a darov,“ opisuje spolkový hovorca. Výška členského príspevku sa pohybuje od 5 do 30 € mesačne v závislosti od zárobkov členov.

„S touto finančnou nezávislosťou zostávame aj politicky nezávislí, čo je pre nás veľmi dôležité. V posledných dvoch rokoch sme museli intenzívne bojovať proti snahám štátu ob-

medziť finančné možnosti VVN. Boli sme úspešní a dosiahli sme nielen zrušenie obmedzení, ale v dôsledku tohto nášho sporu so štátom a najmä jeho medializácie do našej organizácie vstúpilo 2 000 nových členov, ktorí boli a sú presvedčení, že organizácia ako VVN-BdA je spoločensky veľmi potrebná,“ pochvaľuje si U. Schneider.

Neonacisti v súčasnosti

Zároveň upozorňuje, že aj v Nemecku sú po celé desaťročia svedkami nárastu neofašistických násilných trestných činov a vzostupu krajne pravicových strán, v súčasnosti najmä takých ako sú Národnodemokratická strana (NPD) a Alternatíva pre Nemecko (AfD), ktorá aj po víkendových voľbách zostáva parlamentným subjektom.

„Sme voči nim aktívni,“ prízvukuje Ulrich Schneider. „VVN-BdA je iniciátorom a hlavnou hnacou silou iniciatívy Postavte sa proti rasizmu, ktorá proti nemu viditeľne koná najmä v podobe verejných akcií. Zároveň rastie záujem nasledujúcich generácií o históriu – popri miznúcich priamych účastníkoch antifašistického a protinacistického boja. Práve v tom spočíva veľká úloha našej organizácie, ktorá slúži kvázi ako svedok pamäte priamych účastníkov. Rovnako dôležitú úlohu zohrávajú aj mnohé možnosti historicko-politickej spomienkovej práce,“ uzatvára šéf našej nemeckej partnerskej organizácie.

Aj FIR bol rozhorčený

Hoci dnes má FIR svojich členov aj mimo Európy, organizácie z členských krajín Európskej únie v ňom predsa len prevažujú. Bolo preto prirodzené, že táto medzinárodná organizácia nemohla zostať ticho, keď Európsky parlament prijal uznesenie, ktoré rozhorčilo mnohých antifašistov z celej Európy.

Nemôžeme preto pri rozhovore s generálnym tajomníkom federácie Ulrichom Schneiderom obísť uznesenie Európskeho parlamentu č. 2019/2819 z 19. septembra 2019, v ktorom sa napadnutie Poľska prezentuje ako priamy dôsledok paktu Molotov-Ribbentrop a zločiny nacizmu v Tretej ríši a komunistických totalitných režimov v strednej Európe sú postavené prakticky na roveň. Spomínané uznesenie totiž vtedy vyvolalo veľké pobúrenie aj medzi členmi SZPB a naša organizácia naň jednoznačne odsudzujúco reagovala.

Ako sa však k tomuto uzneseniu vyjadrila FIR?

„FIR bola jednou z prvých medzinárodných organizácií, ktoré zaujali verejné stanovisko k tomuto škandalóznemu uzneseniu,“ vysvetľuje U. Schneider. „Nevieme, či to bolo aj výsledkom nášho vyhlásenia, ale predseda Európskeho parlamentu David Sassoli potom zmenil svoje hlasovanie o tomto uznesení. Boli sme však svedkami veľkej podpory za naše jasné slová proti všetkému úsiliu o historickú revíziu.“

Generálneho tajomníka FIR teší, že tento jednoznačný postoj medzinárodnej antifašistickej federácie nezostal bez odozvy ani na národnej úrovni: „Členské združenia takmer vo všetkých európskych krajinách rozšírili naše stanovisko vo svojich publikáciách a prezentovali ho na zjazdoch a konferenciách. Pri príležitosti (virtuálnej) parlamentnej konferencie EÚ som bol schopný vysvetliť náš postoj. Sme veľmi spokojní s tým, že sa FIR podarilo prijať jasnú líniu.“

Rodina Dubčekovcov v protifo

Karol Fremal

Onedlho si pripomenieme 100. výročie narodenia Alexandra Dubčeka. Pri tejto príležitosti pripravujeme sériu článkov. Ako prvý od profesora Karola Fremala, v ktorom sa venuje účasti Dubčekovej rodiny v protifašistickom hnutí a v Povstaní.

Štefan Dubček sa s rodinou po poloilegálnom návrate zo Sovietskeho zväzu usadil najprv v Novom Meste nad Váhom a potom v Trenčíne. Ako člen KSČ od roku 1921 pokračoval od jesene 1938 v činnosti v úradmi zakázanej strane.

Od roku 1940 žil v plnej ilegali-te. Skrýval sa na strednom Považí, v okolí Bánoviec nad Bebravou, vo Veľčiciach (1940), v Topoľčanoch (1941) a v Bratislave (1942). Od roku 1939 bol kuriérom 1. ilegálneho Ústredného vedenia (ÚV) KSS a od roku 1940 jeho ústredným technikom, neskôr vedúcim technického aparátu 2. a 3. ilegálneho ÚV KSS pod vedením Jána Osohu.

Zabezpečoval rozmnožovacie techniku, papier, farby, organizoval vydávanie ilegálnej tlače, vrátane ústredného tlačového orgánu KSS Hlasu ľudu (1940, 1942), iné ľavicové časopisy, letáky, propagačný a agitačný materiál, smernice, pokyny, tlačivá, legitimácie a stranické známky.

Zapojili sa všetci

Alexander Dubček v pamätiach *Nádej zomiera posledná* uvádza, že celá rodina distribuovala spomínané tlačoviny a schovávala zásielky čerstvo vydaných novín, časopisov a letákov doma i v iných skrýšach. Historik Ján Uher o tejto ilegálnej práci Dubčekovcov napísal:

„Alexander so starším bratom Júliusom a matkou rozširovali ilegálnu tlač, smernice a letáky, počúvali Londýn a Moskvu, budovali a udržiavali ilegálnu sieť a spojenie medzi ilegálnymi bunkami a skupinami. Domové prehliadky najmä po odchode Štefana Dubčeka do ilegality, boli na dennom poriadku. Nakoniec ich donútili vystáť sa do Veľčíc pri Chocholnej.“

V polovici roka 1939, mladý Alexander vstúpil do ilegálnej KSS. Ručiteľmi mu boli dvaja členovia 1. ilegálneho ÚV Ján Osoha a Ľudovít Benada.

Štefan členom vedenia

Po zatknutí pracovníkov II. ilegálneho ÚV KSS na jar 1942 ostal na slobode Ján Osoha prakticky sám. Tretie ilegálne ÚV vytvorili s Jozefom Lietavcom a Štefanom Dubčekom. Lietavec pracoval pod Osohovým vedením už od roku 1939, poverili ho organizovaním odboja komunistickej mládeže. Osoha Dubčeka poznal dlhé roky v ZSSR, lebo obidvaja boli členmi Interhelpa, ale tiež z ilegálnej práce od roku 1939.

Na základe výpovede Jaroslava Hlinenského zatkli Osohu 19. júla 1942 príslušníci ÚŠB v Slávičom údolí v Bratislave. A tiež Dubčeka. Tak sa za mrežami ocitli dvaja z trojčlenného III. ÚV KSS.

„Jeho činnosť v čase krátkeho pôsobenia v máji až júli 1942 sa nemohla výraznejšie rozvinúť a prejavíť. Uváznenie členov partizánskej skupiny Janka Kráľa bolo pre ÚŠB kľúčom k novému zatýkaniu, ktorému sa tento raz nevyhol ani Ján Osoha,“ píše historik Jozef Jablonický o Dubčekovi v práci *Samizdat v odboji 2. Štúdia a články* (2006).

Ludáci vydali väzňov gestapu

Zatknutím Štefana Dubčeka sa prakticky jeho odbojová činnosť skončila. Väznili ho v Nitre a Bratislave a odsúdili na 28 mesiacov straty slobody. Aj po vypršaní trestu ho nechali za mrežami a 5. februára 1945 ho s iným odsúdeným odbojárom vydali nemeckej bezpečnostnej službe, ktorá ich 19. februára transportovala do koncentračného tábora v Mauthausene, v ktorom sa dočkal oslobodenia. Po návrate do vlasti žil v Topoľčanoch.

Alexander Dubček vo svojich pamätiach tieto údaje doplnil: „Pre otca sa najhoršie časy začali od februára 1945. Transport, v ktorom bolo takmer 200 slovenských a iných politických väzňov spojenecké lietadlo bombardovali (ostreľovali – pozn. red.) pri Melku. Niektorých väzňov to zabilo. Medzi nimi bol aj Ján Osoha, dlhoročný otcov priateľ. Iným väzňom, vrátane otca, sa podarilo ujsť, ale nie naddlho. Kým došli

Časť 2. praporu partizánskej brigády Jána Žižku, v ktorej počas SNP bojoval Július Dubček.

na slovenskú hranicu, znova ich chytili a odvliekli do Mauthausenu. Keď sa otec v máji 1945 vrátil domov, vážil menej ako 50 kíl.“

V období medzi návratom na Slovensko zo Sovietskeho zväzu a vypuknutím SNP Alexander chodil do práce v Dubnici nad Váhom spolu s bratom Júliusom a s priateľkou z detstva a svojou budúcou manželkou Annou Borsekovou.

Bratia sa v tomto čase zapájali do ilegálnej činnosti straníckej bunky v tamojšej strojárskoj továrni. Mali spojenie aj s členmi ilegálnej KSS v okolí Bánoviec nad Bebravou a so silnou odbojovou skupinou na čele s Jozefom Trojanom v závode na výrobu obuvi v Baťovanoch.

Obaja bratia do Povstania

Tesne pred vypuknutím SNP dostali príkaz, aby sa s celou skupinou z Dubnice a Bánoviec spojili s partizánmi. V utorok 29. augusta 1944 sa Alexander rozlúčil s matkou, ktorá súhlasila s jeho odchodom do Povstania slovami „pravdaže musíš ísť“. O dva dni na to do hôr odišiel aj Július.

Alexander Dubček vo svojich memoároch neuviedol bližšie a konkrétne údaje, k akej partizánskej jednotke sa pripojil, vôbec nespomenul jej názov, ani meno veliteľa a okrem jedného spolubojovníka – J. Bulka zo Selca – o iných nič konkrétne. Nespresnil ani miesto, kde ho vystrojili a vyzbrojili. Z kontextu jeho textov sa dá predpokladať, že to bolo na hornej Nitre prostredníctvom vojenských posádok a skladov Topoľčanoch a Zemianskych Kostofanoch. V tejto súvislosti napísal: „...moja skupina pomohla sformovať obranné pozície pri Topoľčanoch na južnom okraji povstaleckého územia“.

V nasledujúcich častiach memoárov podrobne zobrazil bojovú anabázu svojej skupiny až do posledných októbrových dní roku 1944. Najprv bojovali v údolí rieky Nitry medzi Novákmi a Prievidzou. Pridelili ich k delostreleckej jednotke povstaleckej armády. V tom čase partizáni bojujúci na hornej Nitre nedisponovali delostrelectvom. Tu sa posledný raz stretol s bratom Júliusom.

Gustáv Husák a Alexander Dubček počas Pražskej jari, keď si ešte rozumeli.

Po bojoch pred Zvolenom a po obsadení mesta Nemcami sa dostal do Banskej Bystrice, nepíše však, že by bol na Donovaloch. Len naznačuje, že z Bystrice ustupovali na sever. Jeho jednotka sa odtiaľ vracala na západné Slovensko. Obišla Kremnicu, Handlovú a mala namierené do Strážovských vrchov, ktoré dosiahla v sile roty začiatkom decembra 1944.

ciach v zostave doteraz pre nás neznámej partizánskej jednotky.

Príčiny nezrovnalostí v pamätiach

Od roku 1948 až do roku 1989 partizánov považovali najprv za hlavnú ozbrojenú silu SNP, neskôr za rovnocennú s 1. čs. armádou na Slovensku, ktorá bez akýchkoľvek pochybností niesla hlavnú úlohu pri obrane slobod-

Kolorovaná fotografia skupiny partizánov PBJŽ, štvrtý sprava Július Dubček

Druhé zranenie postihlo Dubčeka pri Motešiciach. Guľka z nemeckého guľometu zasiahla pravú nohu. To už bolo ťažké zranenie. V Selci, kde žila rodina jeho priateľa Bulka, mu rane nohu prvý raz ošetrili. Spolubojovníci ho odviezli do Veľíc do domu rodiny Peterovcov, kde ho po celý čas opatrovala Anna Borseková. Lekár J. Bojko z Melčíc bol ochotný pomôcť, ošetroval Dubčeka, pokiaľ sa mu rana nezahojila. Pre niekoľkomesačnú liečbu sa už nemohol zúčastňovať na partizánskych bojoch v regióne.

Desiatky rokov považovali Alexandra Dubčeka za partizána. Vzhľadom na uvedené skutočnosti pri pohľade na jeho bojovú cestu od Topoľčian až do Banskej Bystrice, ktorá sa nápadne podobá na boje IV. taktickej skupiny Prvej čs. armády na Slovensku, však vyslovujem tézu, že Dubček pôsobil v rámci povstaleckej armády ako vojak alebo dobrovoľník. Na partizánsky spôsob boja prešiel po ústupe do hôr a až vtedy bol ťažko zranený pri Moteši-

ného povstaleckého územia proti náporu nemeckých divízií Wehrmachtu, zbraní SS a bojových skupín. Bez nej, krvi jej príslušníkov a obetí by sa Povstanie neudržalo až 61 dní a bez jej nástupu do bojov by Povstanie ani nevypuklo.

Po februári 1948 sa partizáni označovali za „komunistickú armádu“. Získavali vyznamenania, funkcie, hodnosti, vymoženosti, osobitné dôchodky, privilégiá, všeobecné uznanie a rozličné počty. Pisalo sa o nich v novinách, časopisoch, v umeleckej literatúre, nakrúcali sa o nich filmy, televízne seriály atď.

Povstalecká armáda sa zaznávala. Jej vojakov a najmä dôstojníkov prepúšťali z armády, diskriminovali, zatýkali, väznili a osočovali. Označovali ich za zbabelcov, zradcov, reakcionárov a alibistov, prisluhovačov buržoázie a legítimnej čs. vlády v Londýne. Takže nebolo populárne a výhodné najmä v 50. a začiatkom 60. rokov minulého sa storočia hlásiť za príslušníka 1. čs. armády na Slo-

ašistickom odboji

vensku. Naopak, bolo to nebezpečné, predovšetkým pre komunistického funkcionára.

Július vo zväzku Jána Žižku

O bratovi Júliusovi niet žiadnych pochybností, že bol po celý čas SNP partizán, a to v rámci zväzku Jána Žižku. Pamäti Alexandra Dubčeka *Nádej zomiera posledná* vyšli v roku 1993. Vtedy už bol dosť dlhý čas na to, aby sa vedeli podrobnosti o Júliusovej smrti v boji proti nemeckým okupantom.

Dubček spomína: „Vo februári 1945 som pokrýval okolo domu, keď som sa dozvedel, že Júliusa zastreli. Po našej rozlúčke počas SNP uprostred bojov, prešiel ako ja na partizánsky spôsob boja. Zostal pri svojej partizánskej jednotke, ktorá v neskoré jeseni 1944 ustúpila do hôr medzi riekami Nitrou a Hronom. Takže sme neboli ďaleko od seba. Tam ho 28. januára 1945 zastreli nemecká hliadka. Július nebol politicky zmýšľajúci človek, bol to iba slušný poriadny chlap. Prijal presvedčenie rodičov i moje, ale nikdy nevstúpil do komunistickej strany.“

Údaje o Júliusovej smrti, ako ich opisuje jeho brat, treba dať na správnu mieru. Podrobné údaje máme o protipartizánskej akcii nacistickej jednotky Edelweiss 20. januára 1945 proti bojovníkom zo zväzku Jána Žižku v obciach Kšinná a Omastiná. Zajali pritom 30 partizánov, ktorých viezli na konských povozoch cez Dolné Vestenice do Novák.

Skupina partizánov, medzi ktorými bol aj Július, dostala rozkaz zajatých vyslobodiť. Prepad konvoja sa mal uskutočniť v noci na veľmi vhodnom mieste pri kameňolome v Horných Vestenicach.

Osudná noc

Noc bola mrazivá, mínus 17 stupňov Celzia. Preto veliteľ prepadového oddielu urobil osudnú chybu. Dovolil svojim druhom, aby sa v Dolných Vestenicach navečerali a ohriali v domoch ta-

Hrob Júliusa a Štefana Dubčeka v Uhrovci.

mojších ľudí. V bydlisku J. Cvo-pu bol aj Július. Podľa spomienok domácich išlo o veľmi čiperného a veselého mladého muža. Pri debate povedal gazdovi, „že sa vojna skončí o dva alebo tri týždne“, netušiac, že o niekoľko minút sa skončí jeho život.

Práve v tomto momente cez dedinu prechádzal konvoj so zajatými partizánmi. Jeho veliteľ dal pokyn zastaviť. Bolo mu podozrivé, že sa v niekoľkých domoch na okraji dediny v takých neskorých nočných hodinách ešte sviati.

Keď maďarský partizán na strážu K. Házer videl, že edelweissovcia majú namierené do dedinských dvorov a domov, vystrelil na poplach. Partizáni vybehli von priamo pred hlavne nepriateľa. Vidiac situáciu, utekali do blízkeho lesa. V boji padlo päť partizánov a viacerí boli ranení. Zahynuli F. Ostružák z Mako-va, Š. Vrabec od Trnavy, J. Hrdlovič z Vištuka, K. Házer z Tata-báne a Július Dubček.

Nemci chceli obyvateľov obce potrestať. Keď zistili, že ani jeden partizán nie je z Dolných Vesteníc, na prosby miestneho vládneho komisára a richtára J. Bošaniho, ktorý bol zároveň aj predsedom miestneho Revolučného národného výboru, upustili od represívnych akcií.

Prepadový oddiel partizánov nespĺnil svoju úlohu, utrpel značné straty a vystavil veľkú obec

prípadnému teroru nacistov. Jediným pozitívnym výsledkom bola skutočnosť, že vo vzniknutom zmätku sa viacerým z 30 zajatých partizánov podarilo ujsť.

Prínos k objektívnejšej historiografii

Dubček po skončení vojny, ale najmä po februári 1948, zastával vysoké funkcie v komunistickej strane. Treba vyzdvihnúť ešte jeden jeho osobný prínos. V rokoch 1963 a 1964 časopis Kultúrny život priniesol celý rad článkov, v ktorých pomerne objektívne vykreslil činnosť 5. ilegálneho ÚV KSS, ilegálnej a povstaleckej SNR, vojenské i partizánske osobnosti, prípravu, priebeh a význam Povstania.

V roku 1964 Vyšla *Dejinná križovatka. Slovenské národné povstanie – predpoklady a výsledky* a memoárová kniha Gustáva Husáka *Svedectvo o SNP*. V nasledujúcom roku zborník príspevkov z vedeckej konferencie pod názvom *Slovenské národné povstanie roku 1944* s úvodným referátom Alexandra Dubčeka, vtedy prvého tajomníka ÚV KSS. Všetky tri knihy zohrali pozitívnu úlohu pri odstraňovaní najväčších stalinských deformácií v historiografii o odboji, hoci vychádzali z kritérií jeho marxisticko-leninského hodnotenia.

Najlepším výsledkom tohto obdobia sa stal fakt, že sa podarilo vydať dva zväzky kľúčových dokumentov o odboji a SNP, ktoré zredigoval český historik Vilém Prečan – *SNP Dokumenty* (1965) a *Nemci a Slovensko* (1971). Navyše v roku 1969 vyšla jedinečná monografia *Z ilegality do Povstania* s podtitulom *Kapitoly z občianskeho odboja na Slovensku* od Jozefa Jablonického.

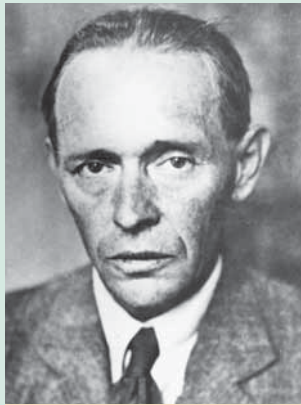
Niet pochyb o tom, že Dubček na vysokých stranických postoch (od roku 1963 prvý tajomník ÚV KSS a od 1. januára 1968 prvý tajomník ÚV KSČ) podporoval tento vývoj v historickej vede a zohral pri tom významnú a dôstojnú úlohu.

Foto: Martin Krno a archív redakcie (Úprava a medzititulky redakcia Bojovník)

Po Amerike s Interhelpom do ZSSR

Martin Krno

Otec Alexandra Dubčeka Štefan (1892–1969) sa narodil v Uhrovci. Vyučil sa za stolára. Niekoľko rokov pracoval v Spojených štátoch, kde sa stal presvedčeným komunistom.

Otec Alexandra Dubčeka Štefan.

V Chicagu sa spoznal s Pavlínou Kobydovou (1897–1971) z Bánoviec nad Bebravou. Pracovala ako pomocnica v domácnostiach bohatých mešťanov, neskôr ako kuchárka. Pôsobila v krajských spolkoch i v socialistickom robotníckom hnutí, hoci bola presvedčená katolíčka. V USA sa zosobášili, narodil sa im syn Július (1919–1945) a počali aj Alexandra.

Nakrátko v Československu

Po vzniku ČSR sa Dubčekovci v roku 1921 vrátili do vlasti. V Uhrovci v „obecnom dome“, v ktorom sa 28. októbra 1815 narodil Ľudovít Štúr,

prišiel na svet 27. novembra 1921 aj Alexander Dubček (zomrel na následky autonehody 7. novembra 1992). Jeho otec sa tu stal jedným zo zakladateľov a predsedom miestnej organizácie KSČ.

Očakávaní rodičov, že doma začnú nový, vyhovujúcejší život, čoskoro schladila povojnová hospodárska kríza, ktorá sa prejavovala spočiatku najmä v poľnohospodárstve. Preto sa ako silne ľavicovo zameraní ľudia stali členmi esperantského družstva Interhelpo a 29. marca 1925 s obidvoma malými synmi vycestovali vlakom zo Žiliny do sovietskeho Kirgizska, do mesta Pišpek (v rokoch 1926 až 1991 Frunze, teraz Biškek).

Anabáza sa skončila sklamaním

Tam však v zložitých podmienkach spočiatku nadšených budo- vateľov komunizmu čakalo hlboké sklamanie. Preto sa neskôr rodina presídlila do ruského mesta Gorkij (dnes Nižný Novgorod), asi 400 kilometrov na východ od Moskvy. Začiatkom roka 1935 sa matka s 15-ročným Júliusom po incidente, pri ktorom mal fyzicky napadnúť komsomolského funkcionára, za čo mu hrozil vysoký trest, náhle vrátila na Slovensko k strýkovi Michalovi do Nového Mesta nad Váhom.

Alexander medzitým absolvoval v ZSSR strednú školu. V novembri 1938 sa jeho otec ocitol pred voľbou: buď prijme sovietske občianstvo, alebo sa vráti na vtedy už autonómne Slovensko aj so 17-ročným synom. Po návrate sa rodina z Nového Mesta presťahovala do Trenčína. V dubnickej zbrotke sa už predtým Július učil za sústružníka, Alexander ho tam nasledoval. Na rozdiel od svojho staršieho brata v nasledujúcom roku vstúpil do ilegálnej KSS.

Manželia Dubčekovci v Pišpeku v roku 1925. Starší syn Július vpravo, Alexander celkom vľavo.

Občania ČSR na stanici v Podvolčisku na hranici so Sovietskym zväzom. Medzi rokmi 1925 až 1932 ich do Kirgizska odišlo viac ako tisíc.

Delegácia SZPB pred Nyklovou sochou venovanou obetiam občanov Československa v Mauthausene, júl 2015.

Pochod vďaky po stopách SNP

Milan Kováčik,
predseda ZO č. 2 SZPB v Brezne

Približne 210 turistov využilo napriek predpovedi o nepriaznivom počasí pozvanie obecného úradu a turistického oddielu z Čierneho Balogu k účasti na 48. ročníku Pochodu vďaky po stopách SNP.

Povstalecká obec Čierny Balog si aj tento rok pripomenula 77. výročie vyhlásenia SNP. Život v obci po jeho vypuknutí 29. augusta 1944 ovládlo spontánne bojové nadšenie, ktoré bolo inšpirované hlavne ob-

divom k Sovietskemu zväzu a Červenej armáde. Po vyhlásení mobilizácie 5. septembra 1944 narukovalo do povstaleckej armády 600 mužov a k partizánom 30.

Východisko pochodu bolo tradične v najvyššie položenej osade – na Dobroči. Organizátori pre účastníkov pripravili tri trasy rozdielnej náročnosti. Všetky mali spoločný pietny akt pri pamätnom mieste SNP, výstup na Klenovský Vepor a zostup do cieľa k poľovníckej chate v doline Šaling, zvanej Boldiška.

Časť turistov sa po teme-

ne Klenovského Vepora presunula na jeho južnú stranu. Tam bol 29. augusta 2009 vynese-

ný hrant a dlhý žliabok ku studničke, o ktorej rodák spisovateľ Ladislav Ťašký napísal povest pod názvom „Jánošíková slza“. Spolu si pripomenuli 10. výročie jeho smrti.

Nezabudli splniť ani želanie spisovateľa. Do fľašky nabrali vody zo studničky, aby pri oslavách Dňa ústavy 1. septembra poliali v mestskom parku v Brezne Lipku slovenskej štátnosti, ktorú pomáhal v roku 1992 zasadiť.

Najstarší účastníci pochodu boli 81-ročný Jozef Pančík-Báčove a 80-ročný Ivan Ištván. Medzi najmladších patrili dvaja vnuci hlavného organizátora výstupu Ivana Kučeráka.

Časť účastníkov Pochodu vďaky pri pomníku SNP.

Foto: autor

Osud krajiny máme vo svojich rukách

Branislav Balogh

Na oslavách SNP v Leviciach 30. augusta pripomenul predseda ZO Timače Jaroslav Éhn význam SNP aj pre dnešok slovami z vyhlásenia SNR z 1. septembra 1944: „Slovenský národ sa manifestačne pripojuje ku spojeneckým, ktoré svojim bojom a veľkými obetami zabezpečujú slobodný a demokratický život národov celého sveta a tak i nášmu malému národu.“

Morálny význam SNP podľa neho spočíva v tom, že „SNP nebolo náhodným činom, ani živelným výbuchom, ani izolovaným javom. Jeho výsledky dokazujú, že ako prejav zmýšľania a vôle

ľudu bolo uvedomelým, programovo pripraveným a organizovaným vystúpením ľudu, ktoré malo svoj vyhranený cieľ.“

Prítomným pripomenul množstvo účastníkov SNP z okresu, najviac ich mali Žembovice – až 153. Zvýraznil príspevok rodáka z Kalinčiakova Imricha Karvaša, ktorý finančne pomohol Povstaniu. Okrem partizánov zdôraznil hrdinstvo Červenej armády, 1. čs. arm. zboru v ZSSR a rumunskej armády, ako aj misie Britov či USA a ďalších spojencov. A nezabudol aj na civilné obete vyčíňania nacistov. Preto vyzval, aby sme sa nebáli postaviť proti pravicovým extrémistom a pohrobkom fašizmu.

Okrem delegácie SZPB na čele s predsedom OblV Jánom Hamarom, tajomníkom OblV J. Kollárom, predsedníčkou ZO SZPB L. Kollárovou a podpredsedu NSK Igora Édera boli prítomní zástupcovia okresného úradu, samosprávy, silových zložiek a strán Hlas-SD, SMER-SD a KSS. Oslavy SNP sa uskutočnili tiež v Malých Kozmálovciach, Pukanci a Žemboviciach s ukázkami historických bojov. Pri pamätníku na vrchu Vápnik (Šiklôš) 28. augusta sa za zvuku súborov Matičiar z Kozároviec a ženského speváckeho súboru z Mýtnych Ludan rozhorela povstalecká vatra.

Členovia SZPB na oslavách v Leviciach.

Foto: Ján Kollár, tajomník OblV Levíc

Oslava SNP v Liptovskej Lúžnej

Sofia Prétorová

Členovia ZO SZPB spolu s dychovou hudbou skupiny Lúžňanka, starostom a miestnymi obyvateľmi vzdali úctu vojnovým hrdinom.

Pod vedením tajomníka ZO Miloša Črepa položili kytice vďaky na troch miestach v obci – najskôr v komornej atmosfére pri pomníku pred obecným úradom, odkiaľ sa nevelká skupina účastníkov vybrala k hrobu sovietskeho vojaka, odpočívajúceho na miestnom cintoríne.

Následne zamierili k pamätníku SNP na Kečke, kde už sa do sprievodu pridali aj desiatky ďalších obyvateľov. Po polože-

ní venca, príhovoroch a pietnej hudbe sa návštevníci presunuli k replike partizánskeho bunkra

neďaleko pamätníka, kde im nedeľné popoludnie spríjemnilo vystúpenie miestnej dychovky.

Pietny akt pri hrobe sovietskeho vojaka Nikolaja Lečika v Liptovskej Lúžnej.

Foto autor

Vatra SNP

Milan Urban,
predseda OblV Trebišov

V prvú septembrovú sobotu toho roku sa členovia SZPB Trebišov spolu s rodinnými príslušníkmi z Dargova, Egereša, Trebišova, Milhostova, Stredy nad Bodrogom, Kráľovského Chlmca a Michalian stretli, aby spoločne uttili pamiatku SNP. Zapálením Povstaleckej vetry v Michalánoch si pripomenuli obdobie, ktoré prežívali naši predkovia pred 77. rokmi.

Po príhovore autora článku Pavol Ferenc, podpredseda OblO a predseda ZO SZPB v Egereši, zúčastneným priblížil Povstanie, ktorého sa zúčastnili slovenskí občania.

Akt zapálenia Vetry SNP za prítomnosti miestnych dobrovoľných hasičov vykonával Martin Lazár, predseda ZO SZPB v Michalánoch.

Príjemnú atmosféru so svojou heligónkou a partizánskymi pesničkami pripravil Jozef Benej, podpredseda OblO a predseda ZO SZPB Plechotice.

Pri vatre. Zľava Vladimír Lapitka, Martin Lazár, Ladislav Lippai a Milan Urban, v pozadí Pavol Ferenc, Marián Kudrik a predsedovia a členovia výborov ZO SZPB.

Foto: Olga Ragáňová

Pietny akt v Starej Kremničke

V Starej Kremničke si pri pamätníku v strede obce pripomenuli hrdinstvo bojovníkov SNP.

Počas pietneho aktu 29. augusta si obyvatelia mohli prostredníctvom rozhlasu vypočuť príhovor predsedu ZO SZPB Stará Kremnička Vojtecha Nárožného. Veniec položila tajomníčka ZO Mária Fronková. Na nasledujúcej členskej schôdzi vyhodnotili uplynulý rok a hospodárenie a zároveň rozhodli o organizovaní tohtoročnej oslavy dňa bojov o obec na nedeľu 3. októbra o 15. hodine.

Čestné uznanie ÚR SZPB odovzdali Alžbete Viceovej a Magdaléne Pračkovskej, čestné uznanie OblV Žiar nad Hronom dostali Marián a Mária Fronkovi, Mária Ďurčová a Mária Holinová.

(bb)

Spomienka na masaker

Ján Seged

V Ostrom Grúni si SNP pripomenuli 27. augusta. Za aktívne zapojenie sa do Povstania v ňom nacisti pri beštiálnom masakri v Kľakovskej doline zavraždili 64 obyvateľov.

Členovia výboru ZO SZPB položili veniec spolu so starostom obce Júliusom Remenárom. Predseda ZO v Ostrom Grúni Karol Seged prítomným pripomenul nutnosť udržiavať vedomosti o SNP medzi školákmi, keďže na hodinách dejepisu sa o Povstaní dozvedia len málo.

Pochod vďaky

Václav Homišan, predseda ObIV SZPB Stará Ľubovňa

Pochodom vďaky takmer 250 žiakov stredných a základných škôl na horu Marmon sme 10. septembra 2021 v oblasti Stará Ľubovňa zavŕšili spomienkové akcie k 77. výročiu SNP. Na tomto mieste nemeckí vojaci v septembri 1944 zostrelili sovietske lietadlo, ktoré letelo na Budapešť bombardovať strategické ciele.

Časť účastníkov Pochodu vďaky pri pomníku na hore Marmon.

Foto: autor

Výstrely pripomenuli SNP

Štefan Haviar, ZO SZPB gen. Viesta Revúca

Oslava 77. výročia SNP sa začala v Revúcej netradične: členovia Klubu vojenskej histórie – Krasnogvardejci predviedli dobovú ukážku z r. 1944 – boj o prevzatie moci od gardistov, mobilizáciu do Povstania, nábor regrútov, slávnostnú prísahu a odchod do bojového postavenia na Dielik.

Videli sme tak bojovú techniku a zbrane tej doby. Ukážka bola súčasťou dvojdného podujatia „Povstanie na Gemeri“, ktorá pokračovala ukážkou bojov na Dieliku a pietnym aktom v Tisovci. Hoci počasie nám neprialo dôstojne sme si uctili hrdinov SNP, veď naše mesto je spojené s osobnosťou generála Rudolfa Viesta, ktorý sa ujal vedenia povstaleckého boja v zložitej situácii, kedy povstalci prechádzali na partizánsky spôsob boja.

Pietny akt pokračoval na námestí položením

venčeka k buste gen. Viesta a k Pamätníku osloboditeľov, kde sa k prítomným prihovril člen výboru ZO Peter Spevák. Vyzdvihol hrdinstvo, odvalu a obetavosť tých, ktorí šli do Povstania. Na ich hrdinské činy nemôžeme zabudnúť a tieto udalosti si musíme neustále pripomínať. Sloboda neprišla bez obetí. O to viac si ju musíme vážiť, spoločne robiť svet lepším a spravodlivejším.

Oslava výročia SNP v Revúcej.

Foto: Emil Matejka

Deň tankistov

Alexander Mezei, tajomník ObIV SZPB Nové Zámky

Pri pamätníku tankovej bitky v Kameníne sa 9. septembra 2021 konali oslavy Dňa tankistov, ktoré organizovali Oblasťný výbor SZPB v Nových Zámkoch spolu s obcou.

Tank, ktorý je súčasťou pamätníka pred časom zrekonštruovali členovia Hlas-SD.

Foto: archiv redakcie

Keď starosta Jozef Grman privítal účastníkov, podujatie pokračovalo kultúrnym programom v podaní speváckeho súboru Kytica perá“ a žiakov ZŠ z Kamenína. Prvý tajomník veľvyslanectva RF Sergej Nikitin objasnil históriu Dňa tankistov. Predseda ObIV Jozef Marunič potom zhodnotil boje o Kamenínske predmostie a význam nasadenia tankových vojsk pre ďalší vývoj bojov pri oslobodzovaní.

Oslavy pokračovali neformálnym posedením v príľahom lesíku pri harmonike a malom občerstvení. Aj počasie prispelo k peknému zážitku z podujatia, na ktorom nechýbali ani tajomník krajskej organizácie Hlas-SD Šimšík, delegácia maďarských antifasistov i Klubu vojenskej histórie Juh, študenti gymnázia zo Štúrova, členovia ZO SZPB v Štúrove a členovia Historical Military Múzeum z Pohronského Ruskova, ktorí pripravili ukážku použitia historického dela.

Spomienka v Spišskej Belej

Jana Neupauerová

Napriek dažďu sa 27. augusta 2021 popoludní konala pietna spomienka pri príležitosti výročia SNP v Spišskej Belej. Členovia SZPB a zamestnanci mestského úradu na čele s primátorom Jozefom Kunom sa vybrali k pamätnej tabuli umiestnenej na mestskom úrade s menami padlých vojakov z druhej svetovej vojny a položili k nej smútočný veniec.

Odtiaľ sa skromný pietny sprievod presunul k soche Partizána v parku pri evanjelickom kostole. Po hymne predsedníčka ZO SZPB Daniela Lineková v krátkosti pripomenula našu históriu a účastníkom sa prihovril i primátor. Ten potom s členom SZPB Jaroslavom Linekom položil veniec k soche a zapálil symbolickú sviecu pripomínajúc odvážne činy našich predkov. Po skončení pietnej spomienky pozval primátor členov SZPB na občerstvenie. Na druhý deň sa členovia SZPB zúčastnili na regionálnych oslavách SNP na Podbanskom.

Účastníci pietnej spomienky v Spišskej Belej.

foto: autorka

Oslavy SNP v Dobrej Nive

Zdenko Zajac, ZO SZPB Dobrá Niva

Povstanie si v Dobrej Nive pripomenuli slávnostnou schôdzkou ZO SZPB 27. augusta 2021. Na jej začiatku si prítomní minútou ticha uctili pamiatku najstaršieho člena organizácie Jána Paulínyho.

V slávnostnom príhovore predseda Ján Slosiarik povedal, že počet priamych účastníkov SNP je už veľmi malý a mladšie generácie nemajú toľko možností zoznámiť sa s históriou týchto bojov. Upozornil aj na to, že súčasná doba nepraje zachovávaní týchto tradícií a činnosť SZPB má čoraz menšiu podporu od štátu.

Na schôdzi sme blahoželali jubilantom Pavlovi Krištofovi, Márii Budovej a Renáte Mužíkovej k významným životným jubileám.

Významný hosť Eduard Chmelár ako historik vysvetlil význam SNP pre našu históriu. Odpovedal na viaceré otázky, týkajúce sa vývoja našej krajiny po roku 1989, ale i súčasnej dobe, v ktorej je spoločnosť tak roztrieštená. Osobitné miesto vo svojom vystúpení venoval Dubčekovi a Husákovi.

Po skončení schôdze sme sa presunuli k Pamätníku padlých na Námestí SNP a počkali na príchod tradičného lampiónového sprievodu. Po pietnom položení vencov sa prihovril starosta Milan Jakubík. V blízkosti amfiteátra Kolo sme zapálili vatru SNP a oslavy pokračovali pri hudobnej produkcii kapely NO5.

Významným hosťom osláv v Dobrej Nive bol Eduard Chmelár.

Foto: Ján Slosiarik

Blahoželanie jubilantke

Anna Komaneková,
predsedníčka ZO SZPB Zem. Kostolany

Krásnych 80 rokov sa dožila členka výboru našej ZO, v rokoch 2002–2010 jej predsedníčka Olga Mrtvíková.

Do organizácie vstúpila ako pozostalá po matke. Vždy sa aktívne podieľala na činnosti a práci ZO, bola vzorom pri brigádach. Za jej prácu po celé tie roky jej patrí naša srdečná vďaka. V mene výboru i všetkých členov ZO želáme jubilantke veľa zdravia do ďalších rokov a veľa síl do našej spoločnej činnosti.

Jubileum obrankyne Čierneho Balogu

Braňo Ondruš

Nádherných 95 rokov oslávila posledná žijúca obrankyňa Čierneho Balogu počas Povstania 95-ročná Anna Dubínyová. S manželom Vojtechom, účastníkom bojov o Brezno a Čierny Balog a dlhoročným predsedom ZO SZPB v Pezinku, pravidelne organizovala posedenie pri partizánskej vatre v Kučšdorfskej doline, chodila na besedy a robila osvetu v školách.

Za horára z horárne Boldiška v doline Šaling Vojtecha Dubínyho sa vydala ako 17-ročná. Ešte pred Povstaním zbierala po lesoch zbrane, ktoré odhodili vojaci utekajúci z východného frontu. Neskôr tajne prenášala výbušniny takmer 30 kilometrov, lebo dobre poznala miestne hory a vedela sa vyhnúť nemeckým hliadkam. Nemcov sa nebála. Anna zhromažďovala nielen zbrane, ale aj ranených partizánov, ošetrovala ich, varila im a prala. Ukrývala i Antona Ťažkého, otca spisovateľa Ladislava Ťažkého. Po ústupe povstalcov do hôr našlo mnoho bojovníkov u nej dočasný úkryt.

Jubilujúcej účastníčke Slovenského národného povstania Anne Dubínyovej, nositeľke mnohých vyznamenaní za statočnosť, odvahu a hrdinstvo želáme ešte veľa pekných rokov, radosti, zdravia a chuti do života. A napínavý príbeh jej osobného hrdinstva vám priblížime už v najbližšom čísle v rubrike Príbehy.

Oslávenec – účastník odboja

Štefan Novák, tajomník ZO SZPB Dolný Kubín

Náš zasluhujúci člen MVDr. Jaroslav Prokop sa v týchto dňoch dožíva 96 rokov. Ako priamy účastník protifašistického odboja sa rád podelí o svoje zážitky s mládežou na besedách so žiakmi.

Narodil sa 1. septembra roku 1925 v Dolnom Kubíne. Už ako gymnazista vyjadroval svoj odpor proti ľudáckemu režimu. Keď sa od roku 1943 na Orave objavili utekajúci väzni z poľských koncentračných táborov, ktorí rozprávali o nacistických zverstvách, rozhodol sa aktívne zapojiť do odboja.

Po vypuknutí SNP sa Jaroslav hlásil v dolnokubínskych kasárňach. V prvých akciách bol nasadený ako pomocník guľometčíka na severe Oravy v okolí Hruštína. Neskôr držali obrannú líniu od juhu na Brestovej, smerom od Ružomberka. Po vyše mesačných bojoch vojaci nedokázali odolávať nemeckej presile a museli ustúpiť.

Po potlačení SNP prešiel s časťou vojakov do partizánskeho oddielu Signál. Šťastne prežil bojové nasadenia a vojnové útrapy a 5. apríla 1945 so svojimi bojovými druhmi privítal Červenú armádu s rumunským kráľovským vojskom, ktorí oslobodili Dolný Kubín.

V roku 1947 sa ako zakladajúci člen na výzvu Zväzu partizánov zúčastnil boja proti ozbrojeným banderovským bandám. Za hrdinské činy získal mnoho ocenení a vyznamenaní. Za rok 2019 sa stal Osobnosťou Žilinského samosprávneho kraja a pri príležitosti 75. výročia víťazstva nad fašizmom získal medailu Ruskej federácie.

- **Banská Bystrica – Radvaň:** Eva Moravčíková 45 a Pavel Lendvay 65 rokov.
- **Banská Bystrica – Tr.SNP:** Juraj Chudý 87, Emília Šebelíková 84 a Elena Kotočová 102 rokov.
- **Bardejov:** Ing. Milan Kučeka 70, Ing. arch. Alexandra Klimeková 45, Jozef Chovan 55, Eva Kunstová 87, Ľuba Bukovská 65 a Ján Soroka 70 rokov.
- **Bernolákovo:** Eva Krištofičová 60 rokov.
- **Bratislava č.3:** Jozefa Železníková 90 rokov.
- **Bratislava č.7:** Anna Brázdovičová 85 rokov.

- **Bratislava č.19 – Petržalka:** Ing. Štefan Dorociak 65 rokov.
- **Čaňa:** Michal Soták 81, Margita Bittová 89 a Marta Juhaszová 75 rokov.
- **Cetuna:** Emília Pračienková 81 a Vladimír Zemanovič 75 rokov.
- **Čierny Balog:** Anna Kubátová 88 rokov.
- **Dobšiná:** Oľga Borošová 75, Eva Černická 75 a Helena Dudrová 75 rokov.
- **Harmanec:** Mária Knoppová 83 rokov.
- **Hrachov:** Terézia Makušová 70 rokov.
- **Hrušov:** Mária Danková 80 rokov.
- **Jarabina:** Mária Beňová 90 a Mária Lajčáková 84 rokov.
- **Jakubany:** Ján Špes 75 rokov.
- **Kalinovo:** Ing. Ľubomír Páriš 50 rokov.
- **Kežmarok:** Anna Compeľová 93 a JUDr. Milan Janeček 70 rokov.
- **Košice – Juh:** Adela Oleničová 93, Ide Danielisová 88 rokov.
- **Košice – KVP:** Ján Matika 75 rokov.
- **Košice – Ťahanovce:** Vladislav Repčík 60 rokov.
- **Košické Oľšany:** František Eged 89 rokov.
- **Kurov:** Ján Labovský 70 rokov.
- **Lehota pod Vtáčnikom:** Zdenka Cipovová 85 rokov.
- **Lovinobaňa:** Ján Salaj 87 rokov.
- **Ľubietová:** Marta Potančoková 80 rokov.
- **Lučenec:** Viera Bartoňová 87 a Ondrej Juhaniak 60 rokov.
- **Martin:** Terka Žingorová 80 rokov.
- **Medzibrod:** Michal Čiž 84 rokov.
- **Medzilaborce:** Andrej Kurečka 70, Viktor Dacej 45 a Viera Vojtková 70 rokov.
- **Miežgovec:** Dalimír Šagát 75 rokov.
- **Myjava:** Štefan Horák 81 a Branislav Havlík 70 rokov.
- **Nitra:** Irena Kertészová 81, Jozefína Maťová 93 a Ján Richter 65 rokov.
- **Nové Mesto nad Váhom:** Emília Rojková 92, Anna Tomošová 92, Pavel Mihálik 88, Maximilián Kubinec 83, Eva Michalčíková 70, Vasilie Peciarová 65 a Darina Paškova 60 rokov.
- **Očová:** Mária Golianová 75 rokov.

- **Partizánske:** Ing. František Kopal 85, Oľga Krajčíková 75, MUDr. Vasil Bilík 70 a Ing. Jozef Tomáš 65 rokov.
- **Pohorelá:** Darina Hudáková 75, Milan Jánoška 87, Mária Jánošková 75, Mária Matúšová 93, Anna Prčová 50, Danka Šimanová 55, MUDr. Jaroslava Krátová 45 a Zdena Mituniková 65 rokov.
- **Poltár:** Darina Kapcová 88 a Anna Turoňová 40 rokov.
- **Prievidza:** Jozef Cibulka 82, Anna Mazániková 93 a Marta Šturalcová 65 rokov.
- **Rimavská Sobota:** Vojtech Kokenyi 65, Ing. Dušan Hlinka 55 a Ing. Vladimír Tomčo 65 rokov.
- **Selce:** Mgr. Stanislav Koctúr 80 a Milan Olej 83 rokov.
- **Špania Dolina:** Ferdinand Bičan 82, Júlia Bullová 81, Ján Ries 81, Karel Zemek 81, Viera Rybová 75, Anna Tučňáková 75, Michaela Kollárová 60, Vladimír Majer 55 a Vladimír Lamper 45 rokov.
- **Stará Ľubovňa:** Ján Saloň 75 a Andrej Kišura 85 rokov.
- **Stebník:** Mária Peregrimová 93 rokov.
- **Sučany:** Vlasta Čiljaková 75, Ondrej Čiría 81 a Elena Jamrišková 91 rokov.
- **Tomášovec:** Ružena Sivičková 75 rokov.
- **Trenčianske Teplice:** Marta Megová 84 rokov.
- **Trenčín:** Magdaléna Kováčová 91, Viera Barátová 86, MUDr. Eva Blahovcová 75, Mária Plevová 70, Dr. Anton Fillo 70 a Zuzana Ďurišová 45 rokov.
- **Utekáč:** Gizela Schrenková 90 rokov.
- **Vráble:** Katarína Klasová 81 rokov.
- **Závadka nad Hronom:** Vlado Veliachik 45, Juraj Nosko 55 a Katarína Štubendeková 65 rokov.
- **Zlatá Baňa – Sekčov:** Oľga Macejová 70 rokov.
- **Zvolen – Zlatý Potok:** Bronislava Grekčová 60, Marta Slováková 90, Viera Nociarová 75, Ing. Ján Piecka 70 rokov.
- **Zvolenská Slatina:** Anna Ďuričková 79, Veronika Čalíková 78 a Gabriela Lehocká 81 rokov.

Jubilantom srdečne blahoželáme.

Navždy sme sa rozlúčili

- **Bátovce:** s 92-ročnou Máriou Šallayovou.
- **Medzilaborce:** so 78-ročným Borisom Ivanovičom.
- **Partizánske:** so 71-ročným Dušanom Škodom.
- **Pohorelá:** s 80-ročným Jozefom Vojtkom.
- **Prešov:** s 82-ročným Jánom Krákorníkom.
- **Špania Dolina:** so 76-roč-

ným Štefanom Rybom a 69-ročným Stanislavom Slobočnikom.

- **Trenčianske Teplice:** s 90-ročným Karolom Mrázikom.
- **Vráble:** s 96-ročnou Annou Cibulovou.

Česť ich nehybnej pamiatke!

Rozlúčka s priamym účastníkom SNP

Redakcia

Vo veku 98 rokov nás navždy opustil náš dlhoročný člen a priamy účastník SNP Tomáš Pavlovič z Nitry.

Pracoval na letisku v Piešťanoch, ako výpravca lietadiel a zabránil nemeckej letke vzlietnuť a bombardovať mesto. Potom ako 22-ročný vstúpil do 1. československého armádneho zboru. Bojoval v Čapajevovej brigáde pod vedením majora Pavlíčka. Brigáda operovala na území Čergov, Banská Bystrica, Brezno.

Nemecká hliadka ho zajala 14. novembra 1944 a až do 8. mája 1945 ho Nemci držali v tábore Hartmannsdorf – Hohenstain. Zachránil tam dievčatko, ktorého rodičia boli odvedení do plynu. Za tieto jeho hrdinstvá bol viackrát ocenený. Najviac si vážil vyznamenanie Vojnový veterán v hodnosti nadpráporčík, ktoré mu bolo udelené v roku 2006 a Bojovník v SNP od Združenia letcov. Za 57 rokov členstva v SZPB bol ocenený Pamätnou medailou SNP, Medailou k 70. výročiu oslobodenia, viacerými pamätnými listami a čestnými uznaniami. V roku 2018 mu pri príležitosti 95 narodenín bola udelená Medaila za vernosť.

Vo Vesteniciach pri bunkroch

Natália Matejíčková, predsedníčka ZO SZPB D. Vestenice

Aj ZO SZPB v Dolných Vesteniciach organizuje Pochod vďaky. Pri príležitosti 77. výročia SNP po tretí krát. Účastníci sa stretli pri pamätníku SNP v strede obce a odtiaľ sme kráčali po chodníku, ktorým naši partizáni mierili do bunkrov hlboko v horách.

V Dolných Vesteniciach kládli vence najmladší účastníci.

foto: autorka

Pripomenuli si, že partizáni sa museli brodiť v snehu, dávať si pozor pred nepriateľom a nosiť ťažké zbrane, či zásobu jedla na horšie časy. A tak cesta ubehla rýchlo a všetci sa ocitli na lúke pred bunkrami v Hradištnici.

Tu čakalo malé občerstvenie a po príhovoroch položili vence za ZO SZPB aj najmladší účastníci a starostka Kvetoslava Šimorová a jej zástupkyňa Veronika Bugajová. Potom nasledovala prehliadka obnovených bunkrov. V slnečnom počasí podujatie trvalo do neskorého popoludnia.

Spomínali aj v Málinci

Anna Kančová

Na námestí Málince sme si 27. augusta pripomenuli 77. výročie SNP. Je krásne, že naši ľudia nezabúdajú na hrdinstvo svojich otcov a starých otcov. Málokto dokáže písmom zachytiť veľkosť ich odvahy, ale aj utrpenia tisícok povstaleckých vojakov a partizánov.

Povstanie navždy zostane bohatým žriedlom myšlienok, s ktorými šli do zápasu s krutosťou nenávideného nepriateľa. V auguste 1944 išlo o príbeh solidarity, ktorý by nás mal inšpirovať i dnes. Našou povinnosťou je postarať sa o úprimné vlastenectvo. Neničme si hodnoty a pamiatky, ktoré nám pripomínajú prácu a hrdinstvá našich predkov. Robme všetko, aby každý človek na Slovensku viedol slobodný a dôstojný život. To je cesta slobody a mieru vydláždená SNP.

Po úprimných slovách starostu Igora Lacku a predsedníčky ZO SZPB Eleny Dibaľovej sme položili veniec k pamätníku SNP a minútou ticha sme si uctili pamiatku počas vojny zosnulých spoluobčanov. Krátkym kultúrnym programom sa predstavili miestne súbory.

Pietny akt pri príležitosti 77. výročia SNP v Málinci.

foto: autorka

Pocta obetiam i rodákovi

Dušan Hutka

Pri príležitosti 77. výročia SNP si členovia ZO SZPB v Tisovci uctili pamiatku štrnástich rómskych mužov popravených 21. novembra 1944. Nezabudli ani na svojho rodáka generála Júliusa Noska.

Slávnostný akt kladenia venca k pamätníku pod Hradovou bol sprevádzaný štátnou hymnou a následne básňou, ktorú predniesla Eva Sliacka. Po príhovore predsedu ZO SZPB v Tisovci Petra Mináča a ukončení aktu zaznela partizánska pieseň v podaní zúčastnených.

Členovia zväzu v Tisovci si však pripomenuli aj pamiatku tisovského rodáka, jedného z organizátorov SNP, generála Júliusa Noska. Položili veniec k pylónu s jeho bustou umiestnenou pred areálom základnej školy v Tisovci.

Členovia SZPB pri buste tisovského rodáka Júliusa Noska. Treťou vľavo od busty predseda ZO Peter Mináč.

foto: autor

Oslavy SNP na kopaniciach

Branislav Balogh

V Prašníku sa SNP oslavovalo 28. augusta. Tamajšie kopanice slúžili ako partizánska križovatka. Delegáciu SZPB viedol predseda

Obľ. Piešťany Ivan Nosko. Po pietnom akte na cintoríne v osade Pustá Ves, kde sú pochovaní hrdinovia SNP, sa účastníci oslavy presunuli k Pamätníku generála I. D. Dibrova v osade Dúbrava.

Predsedníčka ZO SZPB Božena Mocková vyzdvihla dovtedy nevidaný rozsah Povstania. Za prítomnosti priamej účastníčky SNP Alžbety Zollerovej ocenila odvahu účastníkov Povstania a význam SZPB: „Odkaz SNP musíme ďalej niesť, aby sme mohli pomôcť rozvíjať náš kraj a tým aj celé Slovensko.“

Na oslavách nechýbal ani Štefan Brunovský, ktorého otec genmjr. Jozef Brunovský velil 2. čs. partizánskej brigáde Stalin. I. Nosko pre Bojovník vyslovil poďakovanie starostovi Prašníka Emilovi Škodáčkovi a obecnému zastupiteľstvu za ich dlhoročné úsilie udržiavať tradíciu osláv SNP: „Netreba opomenúť zásluhu Miroslava Mosného z rekreačného zariadenia Prašník-Dúbrava, dlhoročnej moderátorky podujatia Alice Miklášovej, spevokolu Holeška a celej ZO Prašník.“

Alžbeta Zollerová (vpravo) v rozhovore s tajomníčkou OV SZPB Boženou Grgáčovou.

foto: autor.

Pietny akt v Zlatníkoch

Jana Kočicová

ZO SZPB Zlatníky v spolupráci so starostom obce Erikom Številom si pripomenula výročie SNP pri pomníku s menami padlých. Po pietnom akte sme slávnostne zapálili vatru, ako symbol Povstania a jeho hrdinských bojovníkov.

Starosta zdôraznil, že „Slovenské národné povstanie je medzníkom a dodnes je našou živou pamäťou. Ak by to tak nebolo, akékoľvek oslavy výročia najväčšieho národného protifašistického povstania by boli zbytočné,“ povedal E. Števíla.

Pripomenul, že dnešná sloboda a demokracia stála mnohé ľudské životy, rodinné tragédie, vypálené obce a mnohé ďalšie straty: „Týmto ľudom sme zaviazaní nesprenveriť sa hodnotám, za ktoré zomreli. Verím, že tento odkaz budeme mať vždy na pamäti, a že ho naplníme každodenným životom v prospech našej krásnej vlasti.“

Po položení venca a zapá-

lení sviečok zarecitovala báseň Veronika Šimunová a starosta napokon všetkých pozval k zapáleniu vatry, ktorá symbolizuje partizánske boje v horách.

Pietny akt v Zlatníkoch.

foto: autorka

Ani v Batizovciach nezabúdame

Vladimír Andraš, ZO SZPB Batizovce – Gerlachov

„Zmenšuje sa počet priamych účastníkov odboja, preto táto významná udalosť v dejinách Slovenska musí nabráť novú podobu. Podobu sviatku, ktorý vzbudzuje oprávnenú hrdosť nielen staršej a strednej, ale najmä mladšej a najmladšej generácie.“ Takto sa 28. augusta prihovorila predsedníčka našej ZO Monika Faixová na pietnom podujatí k výročiu SNP.

Ako učiteľ študentom cez príbehy ľudí vysvetľujem, čo vojna spôsobila. Zapájame sa do projektu DSH s názvom „Susedia, na ktorých sme nezabudli.“ Pre tento rok bola vyhlásená téma pod názvom „Antisemitizmus na stránkach slovenskej dobovej tlače v rokoch 1938–1945“.

Študentka hotelovej akadémie v Hornom Smokovci Alexandra Špaková predstavila osud popradskej rodiny Veroniky Gärtnerovej a konfrontovala dobovú tlač s protifašistickými letákmi, ktoré u nich doma vyrábala Ernest Lonský. Tie potom jej otec Dezider Gärtner spolu s Rudolfom Božekom ďalej rozširovali medzi robotníkov na Glesingerovej píle. Letáky vychádzali v roku 1942 raz mesačne, od roku 1943 do 28. augusta 1944 dokonca raz týždenne. Odborná porota jej práci udelila krásne 3. miesto.

Pamätníčka SNP Judita Prokopyová hovorí: „Stálo to za to!“ Preto ostaňme ľuďmi, ktorí majú pravé hodnoty, vážia si život, slobodu a ostatných bez rozdielu a vo svojich rodinách urobme maximum, aby sa vojna už nikdy nepakovala.

Galéria odboja

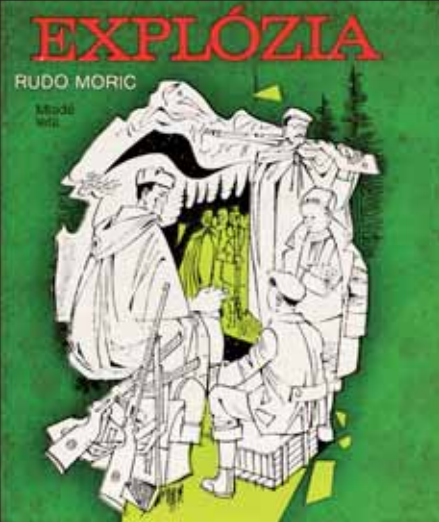
Pre oblasť umenia nie je samozrejmé uvažovať z pohľadu, akú sme dosiahli veľkú a výnimočnú úrodu. V prípade výtvarnej tvorby o Povstaní a oslobodení Slovenska to však platí.

Ak by chcel ktokoľvek hovoriť niečo iné, doslova by klamal. Ide však o umenie, a tak je nevyhnutné odborne presne diferencovať hĺbku posolstva, pričom v tejto téme prebiehal i proces „parazitovania“ na obsahu alebo prázdnej symboliky a dekorácie.

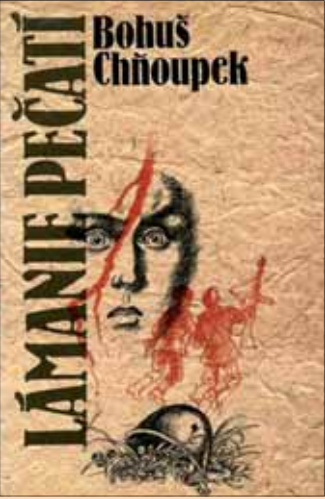
Najmä v knižnej grafike prebiehal vývoj na mimoriadne vysokej hladine kvality a hodnôt, a tak nie náhodou bilancujeme túto oblasť už na tretie pokračovanie a vrátime sa k nej ešte nie raz.

Vzápätí po oslobodení ponechali sme dosiaľ bokom Františka Kudláča a Kolomana Sokola. Kudláč ako český výtvarník napomáhal scénickej tvorbe, ale aj ilustrovaniu jednej z prvých kníh memoárov Elena Horanská Rozpomienky na SNP v Turci (1945). Sokol bol už pred 2. svetovou vojnou gigantom slovenskej pokrokovej grafiky. Po vojne sa mienil vrátiť z Mexika, kde výtvarne a pedagogicky pôsobil. Profesúru však nezískal, a tak odišiel do USA. Medzitým vytvoril svetoznámy súbor ilustrácií, drevoryty k zbierke Laca Novomeského Pašovanou ceruzkou (Obroda, 1948).

Slovensko sa usilovalo o návrat umelca do vlasti. Oficiálne ho navštívil D. Roll, neskôr T. Huszár, D. Jančár a J. Kulich. Sokol ako prenasledovaná zver je symbolom neslávnej CIA, keď ho prešetrovali v rámci Mc Cartyho protiumeleckého ťaženia. Vraj ho však pochválili, keďže v Mexiku cez vojnu presviedčal amerických zbehov, že proti fašizmu v Európe treba bojovať.

Ferdinand Hložník obálka k dielu Ruda Morica Explózia, Mladé letá 1984.

Jozef Cesnak obálka publikácie Bohuša Chňoupka Lámanie pečatí, Smena 1984.

František Kudláč obálka publikácie Eleny Horánskej Rozpomienky na SNP v Turci, Svet v Martine 1945.

Sociálna poradňa

Na Vaše otázky odpovedá Branislav Ondruš, bývalý štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Pracujem popri poberaní dôchodku a zamestnávateľ sa ma pýtal, či si chcem uplatniť úľavu na odvodoch. Poradte mi, prosím, aké to má výhody.

Jozefína, Považská Bystrica

Pracujúci dôchodca si môže uplatniť odvodovú úľavu do výšky príjmu 200 € mesačne u jedného zamestnávateľa. Nie je dôležité, či máte riadny pracovný pomer, alebo pracujete na dohodu. Ak však pracujete pre viacerých zamestnávateľov, túto úľavu si môžete uplatniť len u jedného z nich. Ak to teda chcete urobiť, vyberte si ten príjem, ktorý dosahuje či dokonca prevyšuje 200 € mesačne, alebo sa k tejto sumy najviac blíži.

V praxi stačí, aby ste to oznámili zamestnávateľovi. Ten to už potom vyrieši so Sociálnou poisťovňou. Znamená to, že zo sumy do 200 € mesačne nebudete platiť žiadne odvody na sociálne poistenie, čo zvýši váš čistý príjem. „V čistom“, ako sa zvykne hovoriť teda zarobíte o čosi viac.

Na druhej strane si nezvýšite dôchodok, alebo nedostanete nemocenskú dávku (dávku na „péenke“), ak ochoriete. Ak teda o úľavu na odvodoch nepožiadate, po skončení pracovného pomeru alebo dohody, vám Sociálna poisťovňa automaticky zvýši penziu, ako sme už o tom nedávno písali. Alebo ak ochoriete, popri penzii budete dostávať aj nemocenskú dávku.

Ak pracujete, či budete pracovať krátko, napr. rok či dva, zarábate do 200 € a s využitím úľavy dostanete „v čistom“ navyše aspoň 20 eur mesačne, je lepšie si úľavu uplatniť, získate tak viac, ako by ste získali na zvýšení penzie. Pri dlhšie trvajúcej práci a dlhšie trvajúcej výplate penzie sa však naopak oplatí úľavu nevyužiť, už aj z hľadiska nároku na nemocenskú dávku.

pomôcky: KREP, LOVE, TVÍD	začiatočník	natri	všetko v poriadku	autor výroku: BYRON	zlé počasie	malý modelár	udrí ťažkým predmetom	chem. zn. germánia		náhla prenikavá zmena	s radosťou	existujete	ukazovacie zámeno
otec				zmiešanina hmly a exhalátov					časť dlane				
prístavné zariadenie				láska, po anglicky batohy					záchrana	bolestný vzdych			
MPZ Egypta			základná tekutina	zaručene				základná číslodka	chem. zn. samária				
3. časť tajničky												3. časť tajničky	vnímala zrakom
tlačil							infekčná choroba				kilovolt (zn.)		
							rádio- lokátor				pozývaj		
	zje istú časť z niečoho	osobné zámeno				plošná miera			nahliadni				
		pružná látka				prsia, po česky			tlapa				
orgán zraku				čisti práním					hrubšia športová látka				
				strata moci					otrava				
doktor (skr.)			prilož							kráča			
			EČV Levoče							predložka			
2. časť tajničky											španielsky člen		
čalúnená časť nábytku						návod na konanie					solmizačná slabika		

Správne vylúštenie tajničky z č. 18 znie: **Život je veľký smrť je malá.** Knihu posielame Františkovi Ihnátovi zo Strážskeho.

Vylúštenie tajničky posielajte na adresu: Redakcia Bojovník, Štúrova 8, 815 72 Bratislava, alebo na e-mail: bojovník@szpb.sk.

ZRNKÁ HUMORU

Za socializmu existovala zbierka vtipov zo Sovietskeho zväzu, ktoré boli populárne aj na Slovensku. Napodobňovali reláciu otázok poslucháčov a odpovedí v rozhlasovom vysielaní. Začínali sa otázkou „Rádia Jerevan sa spýtali“ a končili reakciou na to „Rádio Jerevan odpovedá“. Vyberáme.

Mohla by atómová bomba zničiť naše milované mesto Jerevan s jeho nádhernými budovami a záhradami?

V zásade áno. Ale Moskva je jednoznačne krajšie mesto.

Čo to znamená socialistické priateľstvo národov?

To je vtedy, keď sa Arméni, Rusi, Ukrajinci a všetky ostatné národy ZSSR bratsky zjednotia a spoločne sa vydajú poraziť Azerbajdžanov.

Je pravda, že Adam a Eva boli prví komunisti?

Pravdepodobne áno. Obaja sa obliekali veľmi striedmo, mali skromné požiadavky na jedlo, nikdy nemali vlastný dom a navyše verili, že žijú v raji.

Dostanete v Sovietskom zväze desať rokov väzenia za tvrdenie, že Leonid Iljič Brežnev je idiot?

V zásade áno, pretože ide o štátne tajomstvo.

Bolo by možné priviesť socializmus na Saharu?

Áno, no po prvom päťročnom pláne budeme musieť dovážať piesok.

Prečo vytvorili ministerstvo námorníctva v Arménsku, ktoré leží vo vnútrozemí?

Normálne, tak ako v Azerbajdžane zriadili ministerstvo kultúry.

Ktoré štyri faktory brzdia rozvoj sovietskeho poľnohospodárstva?

Sú to: jar, leto, jeseň a zima.

Je pravda, že básnik Vladimir Majakovskij spáchal samovraždu?

Áno, je to pravda. Zachováva sa dokonca záznam o jeho posledných slovách: „Nestrieľajte, súdruhovia!“